

UNIUNEA EUROPEANĂ

Proiect Cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Capital Uman 2014-2020

Studiu privind lecțiile de bune practici la nivel național și European în ceea ce privește serviciile sociale destinate copiilor și tinerilor care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție a copiilor și/sau a tinerilor care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor

Titlul proiectului: „Viitor la cheie - prima cameră”

Beneficiar: Asociația Centrul de Cercetare și Formare a Universității de Nord Baia Mare
Contract POCU/738/4/20/136355

Elaborat de:

Echipa de proiect „Viitor la cheie – prima cameră”

Asociația Centrul de Cercetare și Formare a Universității de Nord Baia Mare

Asociația Start pentru Performanță

Asociația Vis Juventum

București, 2023

Acest document a fost compilat în 2020 și revizuit în 2023.

Cuprins

Contextul proiectului „Viitor la cheie – prima cameră” și obiectivele sale.....	4
Metodologia studiului	7
Situație Protecția Drepturilor Copilului.....	8
Cadru legal. Servicii disponibile pentru copii și tinerii din sistemul de protecție	15
Nevoile și provocările copiilor din sistemul de protecție și tinerilor care au ieșit din sistem	23
<i>Dezvoltarea de practici ce vizează deprinderea de abilități pentru o viață independentă.....</i>	28
<i>Situația actuală privind implicarea tinerilor și a copiilor din sistemul de protecție în activitățile din comunitate - economice, civice, politice și sociale, respectiv activitățile de voluntariat</i>	33
<i>Servicii de sprijin existente în sistemul public și privat</i>	36
Practici promițătoare	40
Analiza informațiilor disponibile în spațiul online	41
Inițiative și practici promițătoare implementate la nivel național.....	42
Inițiative și practici implementate la nivel transnațional	46
Vizite de studiu în 3 centre rezidențiale din zona de Nord-vest	47
Vizită de studiu în Portugalia	50
Sistemul de protecție a copilului în Portugalia.....	50
Lecții de bune practici și recomandări.....	55
Bibliografie	69

**Contextul
proiectului „Viitor
la cheie – prima
cameră” și
obiectivele sale**

Proiectul „Viitor la cheie – prima cameră” a fost implementat în perioada 2020-2023 de către Asociația Centrul de Cercetare și Formare a Universității de Nord Baia Mare, în colaborare cu Asociația Vis Juventum și Asociația Start pentru Performanță. Acest proiect a fost orientat către implementarea principiului de incluziune socială a copiilor și tinerilor care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție a copiilor și/sau a tinerilor care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor, dorind să identifice și să implementeze o abordare inovatoare și sustenabilă, din care să rezulte lecții de bune practici naționale și europene, precum și implicarea comunității.

Scopul proiectului:

Creșterea accesului copiilor și tinerilor care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție a copiilor și/sau a tinerilor care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor la servicii de calitate și sprijin în procesul de tranziție la momentul părăsirii mediului instituționalizat.

Obiective specifice

1. Înființarea unui centru de zi pentru dezvoltarea deprinderilor de viață independentă care să furnizeze un program inovator de servicii integrate de dezvoltare personală de care să beneficieze, pe durata programului, cel puțin 126 de copii și tinerii care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție a copiilor sau care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor.
2. Înființarea unui centru de zi de integrare/reintegrare socială care să furnizeze un program integrat de sprijin de consiliere de care să beneficieze pe durata proiectului pentru cel puțin 126 de copii și tineri din care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție a copiilor sau care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor, în vederea incluziunii socio-profesionale.

Prima activitate a acestui proiect constă în identificarea lecțiilor de bune practici europene în ceea ce privește serviciile sociale destinate copiilor și tinerilor care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție a copiilor și/sau a tinerilor care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor.

Identificarea bunelor practici s-a realizat printr-o cercetare exploratorie, utilizând ca metode analiza literaturii de specialitate, vizite de studiu organizate la nivel național (3 județe) și transnațional (1) și prin implementarea unui focus grup cu specialiști din domeniu pentru validarea datelor colectate.

Studiul a avut ca scop livrarea acestui raport care va conține un set de bune practici precum și recomandări pentru dezvoltarea unei intervenții în vederea dezvoltării de deprinderi de viață independentă și de incluziune socială a copiilor și tinerilor care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție a copiilor și/sau a tinerilor care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor.

Acest studiu este structurat în mai multe secțiuni, după cum urmează:

Metodologia studiului, unde vor fi descrise obiectivele cercetării și metodele și tehnicile utilizate.

Descrierea cadrului legal care reglementează tipurile de servicii disponibile pentru copiii din sistemul de protecție și pentru tinerii care au ieșit din sistem.

Situația actuală privind implicarea tinerilor și a copiilor din sistemul de protecție în activitățile din comunitate - economice, civice, politice și sociale, respectiv activitățile de voluntariat.

Descrierea unor proiecte, programe, metode de intervenție identificate de către experții din proiect prin utilizarea unor cuvinte cheie în mediul web, prin vizite de studiu naționale în centre de plasament și prin vizite transnaționale la organizații/instituții cheie în domeniul protecției copilului în Portugalia.

Lecții de bune practici și recomandări în ceea ce privește incluziune socială, deprinderea de abilități pentru o viață independentă și implicarea în activitățile din comunitate. Recomandările formulate în cadrul acestui raport vor sta la baza serviciilor care vor fi furnizate în proiect.

Metodologia studiului

Pentru realizarea acestui studiu s-a optat pentru o cercetare de tip exploratorie care să asigure obținerea de informații cheie de la organizații și instituții relevante pentru scopul proiectului.

Obiectivele acestui studiu sunt:

1. să ofere o imagine de ansamblu în ceea ce privește serviciile sociale disponibile copiilor și tinerilor care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție a copiilor și/sau a tinerilor care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor reglementate de legislația națională.
2. să identifice lecții de bune practici la nivel național și European în domeniul sprijinirii copiilor și tinerilor care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție a copiilor și/sau a tinerilor care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor și a modului în care se asigură sustenabilitatea acestora.

În procesul de colectare a informațiilor, primul pas a fost stabilirea unei metodologii comune de către experții implicați în activitățile proiectului pe care să o respecte atunci când identifică și analizează **legislația și literatura existentă în domeniu**. Ulterior, experții s-au axat atât pe identificarea și colectarea de practici existente în comunitate, programe și măsuri de sprijinire a grupului țintă, cât și realitățile complexe ale incluziunii sociale a copiilor și tinerilor proveniți din sistemul instituționalizat de protecție a copiilor. De asemenea, un aspect important al cercetării a fost identificarea unor modele de mediere a relației dintre beneficiar și factorii relevanți din cadrul comunității.

Status privind Protecția Drepturilor Copilului în România

Conform legii 272/2004, copilul separat temporar sau definitiv de părinții beneficiază de protecție specială în cadrul serviciilor de tip familial sau rezidențial până la împlinirea vârstei de 18 ani. Această măsură este limitată până la momentul dobândirii capacității depline de exercițiu, dar cu posibilitatea de a fi extins în condiții speciale.

La cerere, un tânăr din sistemul de protecție specială, care a împlinit vârsta de 18 ani, dar alege să își continue studiile, poate rămâne în sistem până la finalizarea ultimei forme de învățământ de zi, dar nu mai târziu de vârsta de 26 de ani. De asemenea, conform „Art. 55 (3) din 272/2004 tânărul care a dobândit capacitate deplină de exercițiu și a beneficiat de o măsură de protecție specială, dar care nu își continuă studiile și nu are posibilitatea revenirii în propria familie, fiind confruntat cu riscul excluderii sociale, beneficiază, la cerere, pe o perioadă de până la 2 ani, de protecție specială, în scopul facilitării integrării sale sociale. Acest drept se pierde în cazul în care se face dovada că tânărului i s-au oferit un loc de muncă și/sau locuință cel puțin de două ori, iar acesta le-a refuzat ori le-a pierdut din motive imputabile lui.”¹

Noile modificări aduse legii aflate în vigoare reglementează cadrul de încetare a măsurii de protecție specială în cazul tinerilor care au împlinit vârsta de 18 ani și totodată, subliniază rolul instituțiilor responsabile și sprijinul oferit în viața post instituționalizare. Așadar, la Art. 55 menționat mai sus, se adaugă precizări legate de monitorizarea situației tinerilor după ieșirea din sistem și acordul pe care și-l pot exprima cu privire la acest aspect. De asemenea, este important de menționat că ei sunt informați în prealabil de către managerul de caz cu privire la acest drept, iar ulterior acordul poate fi depus în scris la comisia pentru protecția copilului.²

Astfel, Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului au obligația de a-i sprijini pe tinerii aflați în ultimul an a măsurii de protecție specială în integrarea lor pe piața muncii și găsirea unei locuințe. Se va urmări evoluția tinerilor care și-au exprimat acordul privind monitorizarea situației lor și va raporta pentru o perioadă de 2 ani Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului.

¹ [Legea nr. 272 din 21 iunie 2004](#) *** Republicată privind protecția și promovarea drepturilor copilului

² [Legea nr. 191/2022](#) pentru modificarea și completarea Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului. Art. 55 alineatul (4)

Chiar și în acest context, una dintre categoriile de tineri cele mai afectate și aflate în risc de excluziune socială o reprezintă tinerii care părăsesc sistemul de protecție sau care se află încă în cadrul acestuia. Tinerii post-instituționalizați sau aflați încă în sistemul de protecție se confruntă cu o serie de probleme, dintre care cele mai importante sunt: slaba dezvoltare sau chiar lipsa abilităților de viață independentă, probleme emoționale, probleme de comportament, lipsa competențelor necesare integrării pe piața muncii, nivel scăzut de educație, lipsa locuinței.

Conform unei cercetări realizate în 2020 în România de către Asociația Sociometrics la cererea SOS Satele Copiilor România, cu sprijinul Autorității Naționale pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții (ANDPDCA), proporția tinerilor care nu au un loc de muncă, nu urmează o formă de învățământ și nici nu participă la activități de formare profesională este aproape dublă în cazul celor din sistemul de protecție. *Dintre aceștia, 46,4% sunt fete și 22,3% băieți, 24,3% dintre tineri termină doar 8 clase, fetele sunt de 5,5 ori mai vulnerabile, 65,9% nu au un loc de muncă la încetarea măsurii de protecție și, cel mai adesea, tinerii ocupă poziții cu un grad foarte scăzut de calificare (51% sunt poziții de muncitor cu/fără calificare), 31% nu sunt pregătiți să-și găsească o locuință, 22% să-și caute un loc de muncă, 50% dintre tinerele din sistemul de protecție, care au copii, au născut înainte de 20 de ani, 11% nu locuiesc împreună cu copiii lor și aproximativ 5% dintre copiii au intrat la rândul lor în sistemul de protecție.*

Cercetarea i-a vizat pe toți cei 13.151 tineri care au părăsit sistemul de protecție specială între 2014-2017. Incluziunea socială a tinerilor vizează atât nivelul de trai, cât și educația, protecția socială, accesul la servicii de sănătate și locuire și implicare activă a acestora în viața socială.

Programele dezvoltate și implementate până în acest moment, în special de către furnizorii privați de servicii au vizat un număr relativ mic de tineri care au reușit să facă tranziția de la un sistem instituționalizat către viața independentă. De aceea, pentru o tranziție sustenabilă, e nevoie de crearea unei metodologii aplicabile tuturor tinerilor care părăsesc sistemul rezidențial, care să faciliteze trecerea treptată și monitorizată de la sistemul de protecție specială către viața independentă.

Această metodologie este cu atât mai importantă, ținând cont că în 2021, datele furnizate de Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție arătau că numărul beneficiarilor sistemului de protecție specială era de 30.400 care beneficiau de servicii de tip familial, și 11.629 beneficiari de servicii de tip rezidențial.

Un an mai târziu, prin Legea 191/2022, s-a adus în discuție procesul de dezinstituționalizare înregistrându-se schimbări semnificative, în special definirea și clasificarea serviciilor de tip rezidențial unde pot fi plasați copii care intră sub forma de protecție specială, precum casele de tip familial, apartamentele, centrele de primire în regim de urgență și centrele maternale.³ Așadar, centrele de plasament mari, de tip clasic vor fi desființate. În acest sens, este necesară o infrastructură foarte bine pusă la punct care să susțină integrarea copiilor în serviciile de tip familial.

³ Legea nr. 191/2022 pentru modificarea și completarea Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului. Art. 123

Definirea conceptelor și a indicatorilor de bază ai studiului

Copil - Se numește copil orice persoană sub 18 ani, cu excepția cazului în care prin lege majoratul este atins la o vârstă mai mică.⁴

În cadrul acestui proiect, grupul țintă sunt copiii care urmează să părăsească sistemul de protecție și care au vârsta de 16 ani la momentul intrării în operațiune.

Tânăr - Conform legii nr. 350 din 21 iulie 2006, art. 2 (a) tinerii sunt cetățenii cu vârsta cuprinsă între 14 și 35 de ani.

În cadrul acestui proiect, grupul țintă sunt tinerii care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor începând cu anul 2016 și au vârsta maximă de 25 de ani la momentul intrării în operațiune.

Sistem de protecție specială - Conform legislației actuale, respectiv Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată, cu modificările și completările ulterioare, protecția specială a copilului reprezintă ansamblul măsurilor, prestațiilor și serviciilor destinate îngrijirii și dezvoltării copilului lipsit, temporar sau definitiv, de ocrotirea părinților săi sau a celui care, în vederea protejării intereselor sale, nu poate fi lăsat în grija acestora.

Incluziune socială - Procesul de incluziune socială reprezintă ansamblul de măsuri și acțiuni multidimensionale din domeniile protecției sociale, ocupării forței de muncă, locuirii, educației, sănătății, informării/comunicării, mobilității, securității, justiției și culturii, destinate combaterii excluziunii sociale și asigurării participării active a persoanelor la toate aspectele economice, sociale, culturale și politice ale societății. (conform art. 6 lit.c din Legea nr. 292/2011 - Legea asistenței sociale).

Voluntariat - Conform legii nr. 78/2014, voluntariat se consideră orice activitate de interes public întreprinsă în domenii precum: artă și cultură, sport și recreere, educație și cercetare, protecția muncii, sănătate, asistență socială, religie, activism civic, drepturile omului, ajutor umanitar și/sau filantropic, dezvoltare comunitară și dezvoltare socială.

Viață independentă - Viața independentă poate fi dobândită în mai multe grade în funcție de potențialul biologic și psihologic al copiilor și tinerilor. Deprinderile pentru o viață independentă sunt acele abilități tehnice și psihosociale, însușite până la automatism, care îi permit individului să ducă

⁴ Convenția cu privire la Drepturile Copilului, Salvați Copiii, București, 2019, accesat [online](#)

o existență normală, fără a depinde de asistența din partea societății și folosind oportunitățile pe care societatea i le oferă.⁵

*Când vorbim despre deprinderi de viață independentă ne referim la acel bagaj minim de abilități care îi permit persoanei să desfășoare o viață socială normală, ne(mai)având nevoie de asistență sau acompaniere din partea serviciilor sociale. Fiecare copil are, în funcție de vârsta sau mediul din care provine, nevoi specifice, care necesită o abordare diferențiată. Dezvoltarea timpurie a abilităților de viață contribuie la pregătirea copiilor și tinerilor pentru a se implica activ în viața comunităților în care trăiesc.*⁶

Bune practici - O bună practică este un proces sau o metodologie care s-a dovedit a fi eficientă într-o organizație și ar putea fi eficientă și în alta. O bună practică este definită ca orice lucru care a fost încercat și a arătat că funcționează într-o anumită măsură - fie complet, fie parțial, fiind susținută de dovezi de eficacitate. Există trei niveluri posibile de bune practici: practici promițătoare, practici demonstrate și practici replicate. Deoarece cunoștințele sunt atât explicite, cât și tacite, programele de bune practici ar trebui să cuprindă două elemente: baze de date de bune practici care conectează oamenii cu informațiile existente și colaborare sau partajare de cunoștințe și mecanisme de învățare, cum ar fi comunitățile de practică sau asistența de la egal la egal, care conectează oamenii.⁷

Bunele practici pot proveni dintr-o varietate de surse, inclusiv programe de stat, organizații ale societății civile, grupuri comunitare și inițiative ale indivizilor.

Aceste exemple de bune practici includ: metode de lucru cu tinerii / metode de intervenție (*copii și tineri cu istoric de abuz, traume*) / metode de mediere. În cele din urmă, în ceea ce privește evaluarea, o bună practică ar trebui să poată să demonstreze că a reușit să contribuie la corectarea sau ameliorarea problemei propusă spre rezolvare.

“Serious games” - Jocurile serioase, numite și jocuri aplicate, sunt jocuri video ce au scop principal, un altul decât divertismentul. Sunt dezvoltate și folosite pentru a preda și perfecționa diferite abilități. Învățarea bazată pe jocuri devine din ce în ce mai populară în sectoare precum educație, asistență medicală, managementul situațiilor de urgență, inginerie, urbanism, știință sau apărare.

⁵ Ghid metodologic pentru servicii de dezvoltare a deprinderilor de viață independentă, realizat De World Learning În Cadrul Programului Childnet, 2004

⁶ Educație pentru integrare socială, CRIPS, accesat [online](#)

⁷ Identifying and Sharing Good Practices, Olivier Serrat, accesat [online](#)

Jocurile serioase oferă nu numai posibilitatea de a exersa într-un mediu virtual sigur, dar, de asemenea, facilitează dobândirea de cunoștințe prin exerciții interactive, motivante și implicate⁸.

Concepte	Indicatori
Copil	Profil: - are istoric de abuz, traume - se află sub o formă de protecție specială - are un risc ridicat de excluziune socială - se confruntă cu probleme de natură emoțională și atașament - urmează să părăsească sistemul de protecție și are vârsta de 16 ani la momentul intrării în operațiune
Tânăr	Profil: - a părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor începând cu anul 2016 și are vârsta maximă de 25 de ani la momentul intrării în operațiune - are probleme de dezvoltare emoțională și reziliență - carențe în dezvoltarea abilităților de viață independentă - dezvoltarea motivației intrinseci⁹
Sistem de protecție	- rezidențial, AMP și plasament familial - măsuri și servicii - personal calificat
Incluziune socială	- accesul la locuință - accesul la un loc de muncă

⁸ Jocuri video și jocuri educative, accesat [online](#)

⁹ „Postinstitutional syndrome” bibliografie 1. Gunnar, 2000; 2. Carlson și Earls, 1997; 3. Dobrova-Krol et al 2008

	- orientare vocațională - formare profesională - rețea de sprijin – familie, prieteni - acces servicii de sănătate – consiliere psihologică, educație sexuală, planificare familială
Voluntariat	- program continuu sau nu - domeniu și evaluarea impactului - participare activă la viața comunității
Viața independentă	- activități uzuale ale vieții zilnice autonome - programe pentru o viață independentă - participare activă la toate aspectele economice, sociale, culturale și politice ale societății - deprinderi privind gestiunea locuinței și folosirea resurselor comunitare - deprinderi privind managementul banilor - deprinderi privitoare la îngrijirea personală
Bune practici	- metode de lucru cu copiii și tinerii - metode de intervenție - metode de mediere - evaluarea impactului - formare profesională și integrare în muncă
Jocuri serioase	- atingerea obiectivelor educaționale prin implicarea memoriei, capacității de gândire, imaginației și creativității - rol în dezvoltarea comunității și creșterea motivației

**Cadru legal. Servicii
disponibile pentru copiii
și tinerii din sistemul de
protecție**

Scurt istoric al evoluției legislative privind protecția copilului aflat în dificultate:

- * Legea nr. 3/1970 – privind regimul ocrotirii unor categorii de minori – abrogată în 1990
- * OUG nr. 26/1997 – privind protecția copilului aflat în dificultate - abrogată prin Legea nr. 153/2017
- * Legea nr. 108/1998 – pentru aprobarea OUG nr. 26/1997 – abrogată prin Legea nr. 153/2017
- * HG nr. 117/1999 – pentru aprobarea Normelor metodologice și a măsurilor tranzitorii de aplicare a și a OUG nr. 26/1997 și a Metodologiei de coordonare a activităților și de promovare a drepturilor copilului la nivel național
- * OUG nr. 123/2001 – privind reorganizarea comisiei pentru protecția copilului – abrogată prin Legea nr. 272/2004
- * Legea nr. 116/2002 privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale
- * OUG nr. 25/2003 – pentru modificarea art. 20 din OUG nr. 26/1997 – abrogată prin Legea nr. 153/2017
- * Legea nr. 325/2003 – privind aprobarea OUG nr. 25/2003 – abrogată prin Legea nr. 153/2017
- * Legea nr. 272/2004 – privind protecția și promovarea drepturilor copilului
- * Legea asistenței sociale nr. 292/2011
- * OUG nr. 65/2014 – pentru modificarea și completarea unor acte normative

- * Legea nr. 153/2017 – Lege cadru privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice
- * Ordinul nr. 25/2019 din 3 ianuarie 2019 privind aprobarea standardelor minime de calitate pentru serviciile sociale de tip rezidențial destinate copiilor din sistemul de protecție specială
- * Ordinul nr. 26/2019 privind aprobarea Standardelor minime de calitate pentru serviciile sociale de tip familial destinate copiilor din sistemul de protecție specială
- * Ordinul nr. 27/2019 din 3 ianuarie 2019 privind aprobarea standardelor minime de calitate pentru serviciile sociale de zi destinate copiilor
- * *Legea nr. 191/2022 pentru modificarea și completarea Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului*
- * *ORDIN nr. 1.954 din 6 octombrie 2022 pentru modificarea și completarea Ordinului ministrului muncii, familiei, protecției sociale și persoanelor vârstnice nr. 1.733/2015 privind aprobarea Procedurii de stabilire și plată a alocației lunare de plasament*

În ceea ce privește Legea nr. 272/2004, aceasta devine primul document legislativ privind drepturile copilului, elaborat și adoptat de Parlamentul României și cadrul legal privind respectarea, promovarea și garantarea drepturilor copilului.

Cele mai importante aspecte ale Legii nr. 272/2004 sunt:

- *promovarea interesului superior al copilului, care constă în deciziile și/sau măsurile luate de: autorități, instanțe judecătorești, organisme private și în raport cu drepturile și obligațiile ce revin părinților*
- *delimitarea conceptului paternalist cu privire la creșterea copilului și protecția sa împotriva abuzului*
- *recunoașterea calității de subiect de drept a copilului, dreptul la opinie proprie a acestuia*
- *principiile privind respectarea, promovarea și garantarea drepturilor copilului:*
 - *prioritizarea interesului superior al copilului*
 - *egalitatea de șanse și nediscriminare*
 - *responsabilizarea părinților – exercitare drepturi – îndeplinire obligații părintești*
 - *responsabilizarea părinților privind respectarea și garantarea drepturilor copilului*
 - *descentralizarea serviciilor de protecție a copilului (intervenție multisectorială, parteneriate instituții publice și organisme private autorizate)*
 - *îngrijire individualizată și personalizată pentru fiecare copil*
 - *respectarea demnității copilului*

- *ascultarea și luarea în considerare a opiniei copilului, corelat cu vârsta și gradul de maturitate*
 - *stabilitate și continuitate în creșterea și educarea copilului, în funcție de: etnie, religie, cultură, limbă*
 - *celeritate în luarea deciziilor ce privesc copilul*
 - *protecția copilului împotriva: abuzului, exploatării, oricărei forme de violență*
- *interpretarea oricărei norme juridice referitoare la dreptul copilului în corelație cu ansamblul reglementărilor în materie*
- *definirea interesului superior al copilului: primordialitate (în considerarea sa juridică – autorități, instanțe judecătorești, organisme private acreditate), generalitatea aplicării (la aspecte privind copilul: dezvoltare fizică, psihologică, educație, sănătate, securitate, stabilitate, apartenența la o familie, opinie, istoric personal), caracter dominant (în raport cu alte reglementări în domeniu)*
- *definirea cadrului legislativ național privind interesul superior al copilului (cadrul legal, caracteristici, principii promovate)*
- *definirea autorităților publice cu atribuții în domeniul drepturilor copilului, în vederea încheierii de protocoale*
- *posibilitatea implicării organismelor private autorizate, parteneriate*
- *abordarea intervenției multisectorială*

Legea se aplică pe teritoriul României, beneficiari fiind o categorie largă de copii.

Principalele instituții publice cu atribuții în domeniul drepturilor copilului sunt: Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului, Serviciul public de asistență socială, Instanța de tutelă și de familie, Tribunalul pentru Minori și Familie.

Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții

Misiunea Autorității Naționale pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții (ANDPDCA) este de a proteja și promova drepturile copiilor și ale persoanelor cu dizabilități din România. Această entitate are rol normativ elaborând proiecte de acte normative și urmărind aplicarea unitară a legislației. În ceea ce privește situația tinerilor, în special a celor care au părăsit sistemul de protecție, ANDPDCA are rol de suport doar în perioada în care aceștia se încadrează la categoria “copil”: *“elaborează și fundamentează programe în domeniul protecției și promovării*

persoanelor cu dizabilități, al protecției drepturilor copilului și al adopției; asigură controlul, coordonarea și îndrumă metodologic activitățile serviciilor destinate prevenirii separării copilului de părinții săi, ale celor de protecție specială a copilului separat, precum și activitățile desfășurate de comisiile pentru protecția copilului; elaborează metodologii, norme, instrucțiuni și proceduri de lucru, precum și alte instrumente de evaluare și de monitorizare necesare organizării și funcționării serviciilor destinate prevenirii separării copilului de părinții săi și protecției speciale a copilului separat” și altele.¹⁰

<https://copii.gov.ro/1/>

Comisia pentru Protecția Drepturilor Copilului

Comisia pentru protecția copilului, prevăzută la art. 115 din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului este organul de specialitate, fără personalitate juridică, al consiliului județean, respectiv al consiliului local al sectorului municipiului București, cu activitate decizională în materia protecției și promovării drepturilor copilului.

Una dintre cele mai importante atribuții ale Comisiei este “stabilește măsurile de protecție specială pentru copii și menține măsurile pentru tinerii care au dobândit capacitate deplină de exercițiu și au beneficiat de o măsură de protecție specială, stabilită în condițiile legii, de Comisie sau, după caz, de instanța judecătorească”.¹¹

Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului

Direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului (DGASPC) din subordinea consiliilor județene și ale consiliilor locale sunt responsabile de „aplicarea politicilor sociale în domeniul protecției copilului, familiei, persoanelor vârstnice, persoanelor cu dizabilități, precum și altor persoane, grupuri sau comunități aflate în nevoie socială, cu rol în administrarea și acordarea beneficiilor de asistență socială și a serviciilor sociale”.

Referitor la asigurarea protecției și promovării drepturilor copilului, o parte din atribuțiile DGASPC sunt:

¹⁰ Hotărârea nr. 1002/2019 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții, consultat [online](#).

¹¹ Hotărârea nr. 502/2017 privind organizarea și funcționarea comisiei pentru protecția copilului, consultat [online](#)

- întocmirea raportului de evaluare inițială a copilului și familiei acestuia și propunerea unei măsuri de protecție specială;
- acordarea de asistență și sprijin părinților copilului separat de familie, în vederea reintegrării în mediul său familial;
- reevaluarea, cel puțin o dată la 3 luni și ori de câte ori este cazul, împrejurărilor care au stat la baza stabilirii măsurilor de protecție specială și propune, după caz, menținerea, modificarea sau încetarea acestora;
- realizează la nivel județean baza de date privind copiii aflați în sistemul de protecție specială, copiii și familiile aflate în situație de risc și raportează trimestrial aceste date Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție.
- asigură organizarea, administrarea și finanțarea serviciilor sociale destinate prevenirii separării copilului de familie și a celor destinate copilului lipsit temporar sau definitiv de părinții săi în condițiile legii.

Serviciul public de asistență socială

Serviciul Public de Asistență Socială (SPAS) este o instituție publică organizată în subordinea consiliilor locale ale municipiilor, orașelor și comunelor. În domeniul protecției și promovării drepturilor copilului Serviciul Public de Asistență Socială are în principal rolul de a asigura prevenirea separării copilului de familia sa.¹²

Direcțiile de asistență socială

Direcțiile de asistență socială (DAS) din subordinea consiliilor locale ale municipiilor și orașelor și compartimentele de asistență socială organizate la nivelul comunelor pot furniza diverse servicii sociale tinerilor care părăsesc sistemul de protecție, precum servicii de consiliere și informare, servicii de inserție/reinserție socială, servicii de reabilitare, centre/centre multifuncționale care asigură condiții de locuit și de gospodărire pe perioadă determinată pentru tinerii care părăsesc sistemul de protecție a copilului, cantine sociale la care și acest grup vulnerabil poate avea acces.

În completarea acestei legi, avem **ordinul Nr. 25/2019 din 3 ianuarie 2019 ce prevede aprobarea standardelor minime de calitate pentru serviciile sociale de tip rezidențial, respectiv servicii sociale cu cazare, destinate copiilor din sistemul de protecție specială**. “Prin termenul de “copil” se înțelege persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani și nici nu a dobândit capacitatea deplină de

¹² Înființarea Serviciului Public de Asistență Socială la Nivelul Comunelor, Orașelor și Județelor (SPAS)

exercițiu, potrivit legii, precum și tinerii care provin din sistemul de protecție specială și sunt găzduiți și protejați în centrele prevăzute la alin. (1), până la vârsta și în condițiile prevăzute de lege.”¹³

Ordinul nr. 26/2019 privind aprobarea Standardelor minime de calitate pentru serviciile sociale de tip familial destinate copiilor din sistemul de protecție specială

În baza **Ordinului nr. 29/2019 pentru aprobarea Standardelor minime de calitate pentru acreditarea serviciilor sociale destinate persoanelor vârstnice, persoanelor fără adăpost, tinerilor care au părăsit sistemul de protecție a copilului și altor categorii de persoane adulte aflate în dificultate** - serviciile de asistență comunitară furnizate de direcțiile sau compartimentele de asistență socială pot planifica activități ce urmăresc educația pentru dezvoltarea abilităților necesare pentru o viață independentă, facilitarea accesului pe piața muncii și facilitarea accesului la o locuință.¹⁴

La nivel european, art. 3 alin. (3) din Tratatul privind UE stabilește ca obiectiv promovarea protecției drepturilor copilului. Art. 24 din Carta Drepturilor Fundamentale ale UE garantează protecția drepturilor omului de către instituțiile UE și de statele membre ale UE. Convenția ONU privind Drepturile Copilului din anul 1989 este primul instrument universal cu efect obligatoriu în domeniul drepturilor copilului; are 193 state părți, dintre care 28 sunt membre ale UE; ea tratează drepturile civile, politice, sociale, economice și culturale ale copiilor.

În 24 martie 2021, Comisia Europeană a elaborat **Strategia UE privind drepturile copilului pentru 2021-2024**, strategie ce cuprinde șase domenii tematice și un set de măsuri concrete pentru fiecare dintre acestea.¹⁵

- ✓ **“Copiii ca agenți ai schimbării în viața democratică:** redactarea de legi pe înțelesul copiilor, consultări cu copiii privind viitorul Europei, Pactul climatic, Pactul verde.
- ✓ **Dreptul copiilor de a-și valorifica pe deplin potențialul, indiferent de mediul social din care provin:** combaterea sărăciei și excluziunii sociale în rândul copiilor, sănătate mintală pentru copii, alimentație sănătoasă și durabilă în școli.

¹³ ORDIN Nr. 25/2019 din 3 ianuarie 2019 privind aprobarea standardelor minime de calitate pentru serviciile sociale de tip rezidențial destinate copiilor din sistemul de protecție specială

¹⁴ ORDIN nr. 29/2019 pentru aprobarea Standardelor minime de calitate pentru acreditarea serviciilor sociale destinate persoanelor vârstnice, persoanelor fără adăpost, tinerilor care au părăsit sistemul de protecție a copilului și altor categorii de persoane adulte aflate în dificultate, precum și pentru serviciile acordate în comunitate, serviciile acordate în sistem integrat și cantinele sociale, consultat online

¹⁵ Strategia UE privind drepturile copilului, Comisia Europeană, 2021

- ✓ **Dreptul copiilor de a duce o viață ferită de violență:** combaterea violenței bazată pe gen și violenței domestice, protecția copilului, combaterea violenței în școli, interzicerea pedepselor corporale.
- ✓ **Dreptul copiilor la o justiție care este în interesul lor, indiferent dacă sunt victime, martori, suspecti, acuzați de săvârșirea unei infracțiuni sau părți în cadrul unei proceduri judiciare:** cursuri judiciare specializate, aplicarea Orientărilor CoE din 2010 privind justiția în interesul copilului, alternative la detenție, mediere.
- ✓ **Dreptul copiilor de a naviga în condiții de siguranță în mediul digital și de a profita de oportunitățile oferite de acesta:** dezvoltarea competențelor digitale de bază în rândul copiilor, combaterea comportamentului dăunător din mediul online, eliminarea conținutului ilegal.
- ✓ **Drepturile copiilor pe plan internațional:** 10% din fondurile destinate ajutorului umanitar va fi pentru sprijinirea educației copiilor aflați în situații de urgență și de criză prelungită, plan de acțiune pentru tineret pentru a promova participarea lor la nivel mondial și a consolida capacitățile de protecție a copilului în cadrul delegațiilor UE, toleranță zero la exploatarea prin muncă a copiilor.”

**Nevoile și
provocările
copiilor din
sistemul de
protecție și
tinerilor care au
ieșit din sistem**

Incluziunea socială a copiilor care urmează să părăsească sistemul de protecție și a tinerilor care au ieșit din sistem – aspecte ce țin de familie și cerc social, educație, integrare pe piața muncii, locuire, independență financiară

În Uniunea Europeană, tranziția din centrele instituționalizate ale copiilor din categorii vulnerabile ar trebui facilitată într-un mod cât mai eficient, conform convențiilor Drepturilor Copilului și Drepturilor Omului. Această tranziție trebuie asigurată de fiecare țară semnatară, însă doar 18 țări au un instrument național de protecție a drepturilor copiilor instituționalizați, printre care și România.

Acest instrument legislativ este reprezentat de legea 272/2004 care reglementează drepturile copiilor instituționalizați și a mamelor protejate de centrele maternale, menționând drepturile de bază ale acestora. Copiii și mamele care au nevoie de ajutor primesc o alocație lunară menită să acopere hrana, îmbrăcămintea, materiale igienico-sanitare și necesarele pentru continuarea școlii. Protecția și asistența sunt de asemenea menționate în această lege, aceste drepturi fiind asigurate de centrele de rezidență unde aceștia locuiesc.

În plus, în lege găsim menționate drepturi sociale, precum egalitatea de șanse și nediscriminarea, dreptul la demnitate, dreptul la îngrijire individualizată, ascultarea opiniei copilului (Art. 6 din Legea

272/2004). În timp ce această lege include mai multe articole ce vizează copiii care ajung în centrele rezidențiale și mamele tinere care au nevoie de ajutor, inclusiv copiii proveniți din familii care cer azilul din motive politice sau care provin din zone de război, tranziția acestor copii spre viață de adult este menționată într-un singur articol care prevede primirea unei sume de bani la ieșirea din centru: *„Copiii și tinerii pentru care s-a stabilit o măsură de protecție specială, precum și mamele protejate în centre maternale au dreptul, la ieșirea din sistemul de protecție specială, la o indemnizație care se acordă o singură dată, egală cu valoarea salariului de baza minim brut pe țară, garantat în plată, stabilit potrivit legii.”* (art. 129, Legea 272/2004).

Update! Noile alineate adăugate articolului 129 din Legea 272/2004 subliniază că tinerii care ies din sistemul de protecție specială au dreptul la o alocație, acordată o singură dată, a cărei sumă este echivalentă cu valoarea triplă a salariului minim brut. De asemenea, tinerii pot beneficia de această alocație unică până la împlinirea vârstei de 26 de ani, în condițiile prezentării dovezii că urmează o formă de învățământ sau sunt integrați pe piața muncii.

Pentru a crește șansele acestora de a se integra în societate, întregul sistem de protecție ar trebui să se concentreze pe **dezvoltarea unor instrumente și a unui ansamblu de acțiuni care urmăresc educarea generală și specială realizate în instituțiile de ocrotire**. Drepturile copiilor care ar trebui urmărite în implementarea acestor instrumente de integrare sunt dreptul la liberă exprimare, la menținerea contactului cu părinții, exprimarea propriei opinii, libertatea de afirmare, de gândire, conștiință și religie, dreptul la viață intimă și privată, protecția împotriva abuzului, dreptul la educație, formare și inserție socio-profesională, dreptul la odihnă, vacanță, activități culturale, dreptul la sănătate, la securitate socială și dreptul la recuperare fizică, psihologică. Acestea sunt menționate în *Carta Drepturilor Copiilor Instituționalizați* elaborată de Președintele Federației Internaționale a Comunităților Educative.

Potrivit ONU, copiii din centrele de plasament au dreptul la istorie personală, un drept recent discutat pentru această categorie socială. Legea 272/2004 revendică acest drept prin *art 8. al. 2. dreptul de a avea o familie și de a păstra legătură cu aceasta*. Dreptul la sănătate ar trebui să includă sănătatea fizică, fără a o exclude pe cea mentală – care este destul de slab dezvoltată, incluzând alimentația adecvată vârstei, incluziunea persoanelor cu HIV/SIDA sau dizabilități.

În plus, unul din drepturile fundamentale este cel la educație, copiii fiind înscriși în instituțiile publice de învățământ, urmând cursurile în clase cu ceilalți copii, sau fiind în clase în care un profesor predă mai multor ani de studiu. De asemenea, Convenția Drepturilor Copilului specifică *“copilul are*

dreptul la o educație care să-i permită dezvoltarea, în condiții nediscriminatorii, a aptitudinilor și personalității sale.”

Deși accesul la educație este sprijinit prin instrumentele naționale, studiile arată că sistemul educațional românesc nu reușește să își îndeplinească misiunea pentru acești copii. Fundația Scheherazade a efectuat o cercetare asupra posibilităților pe care le au tinerii cu vârste între 17 și 26 ani după ce părăsesc sistemul de plasament: *„Astfel, tinerii instituționalizați au un nivel scăzut al deprinderilor de viață independentă, sunt ușor de manipulat, vulnerabili, interiorizați, au un nivel scăzut de toleranță și consideră că lumea le este datoare pentru situația de dificultate în care se află, iar oferta de îngrijire și protecție din partea centrului li se cuvine. Tinerii au probleme cu sistemul de pregătire vocațională: mulți dintre ei au calificări dobândite fără suficientă practică și au așteptări mari privind veniturile și tipul de muncă.”*

Pe de altă parte, tinerii aflați în casele de tip familial reușesc mai ușor să se integreze în contactul cu munca. *„Cele mai frecvente probleme la integrarea tinerilor pe piața muncii sunt: lipsa unei calificări, a ritmului de lucru, dar mai ales a ierarhiei, incapacitatea de a-și lua angajamentul pe perioadă mai îndelungată, neîncredere în propriile forțe și în posibilitatea de a reuși.”* Astfel, mulți din tinerii care ies din sistemul instituționalizat nu au competențe pentru a se integra pe piața muncii, nu se pot adapta situațiilor cerute la locul de muncă și ajung să migreze între furnizorii de diferite servicii sociale. Extrem de vulnerabili, naivi și fără experiență „în lumea de afară” se lovesc de posibilitatea de a ajunge în stradă unde să comită diferite acte de delincvență.

Persoanele care ies din sistem menționează că nu se simt ascultați și nevoia de dezvoltare psihologică nu este luată în calcul. Studiile arată că *„copiii care cresc separați de familiile biologice au nevoie de empatie și răbdare pentru a se uita cu încredere la viitorul lor dincolo de sistemul de protecție.”* De asemenea, persoanele ieșite din sistem afirmă că integrarea socială cu șanse egale pentru toți nu este respectată deoarece copiii mai mici sunt nevoiți să asculte de cei mai mari pentru a nu deveni victime ale violenței. O altă problemă ridicată de asociațiile care se ocupă de tinerii care provin din medii defavorizate, în special după ce ies din centrele de plasament sau rezidențiale este accesul la sănătate, implicit înscrierea la un medic de familie.

Un alt aspect important de adus în discuție este personalul redus din centrele de plasament care nu poate asigura parcursul emoțional și tranziția către societate a copiilor din centrele de plasament. De cele mai multe ori, persoanele angajate în astfel de centre nu au suficient timp pentru a oferi mai mult decât îngrijirea primordială a persoanelor aflate în astfel de centre, iar la vârsta la care sunt

nevoiți să plece din aceste centre, persoanele supuse unor astfel de tratamente nu au abilitățile de a fi incluse într-o societate pe care nu o cunosc.

Educația sexuală rămâne și în acest mediu un subiect tabu, nefiind abordat în școlile publice sau în centrele de plasament. Putem presupune că acesta este unul din motivele pentru numărul crescut de relații sexuale (nesănătoase) între minori, de unde rezultă sarcini nedorite.

La vârsta la care nu mai pot rămâne în centrele de plasament, acești tineri înfruntă traume legate de contextul social care va deveni un obstacol în viitoare lor integrare socială. Date recente arată că 50% dintre tinerele din sistemul de protecție care au copii au născut înainte de 20 de ani, din care 11% nu locuiesc împreună cu copiii lor și aproximativ 5% dintre copiii lor au intrat și ei în sistemul de protecție.¹⁶

În ceea ce privește una din nevoile de bază descrise în piramida lui Maslow, dar și unul din drepturile fundamentale, locuința, constatăm că este un subiect sensibil în ceea ce privește integrarea tinerilor din mediile defavorizate în viață socială. În acest domeniu găsim **locuințele ANL** care acordă punctaj special pentru tinerii din centre de protecție și câteva inițiative locale.

În concluzie, deși la nivel european găsim necesară implementarea la nivelul fiecărui stat al unui sistem care ajută tinerii la tranziția dintre situația acestora din centrele de plasament sau rezidențiale la o viață socială, cu perspectiva înființării unei familii, legislația românească nu încadrează acest fenomen decât prin acordarea unei subvenții unice, minime, la părăsirea centrelor. Deși legea menționează o alocație unică primită la părăsirea centrului rezidențial sau de plasament, aceasta nu este suficientă pentru traiul pentru o lună, având în vedere că aceste persoane trebuie să își găsească o locuință și eventual un loc de muncă. În plus, acești tineri nu au o tranziție facilă, neavând capacitățile să se adapteze la noile reguli ale societății față de care nu au fost pregătiți înainte.

¹⁶ Cercetare realizată în 2020 în România de către Asociația Sociometrics la cererea SOS Satele Copiilor România, cu sprijinul Autorității Naționale pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții (ANDPDCA)

Practici ce vizează deprinderea de abilități pentru o viață independentă

În România (2021), practicile și instrumentele legiferate de către stat privind integrarea în viața socială și economică a tinerilor care părăsesc centrele sunt aproape inexistente. Acordarea unei alocații unice echivalente cu salariul minim brut este insuficientă pentru susținerea tinerilor proaspăt ieșiți din centrele de plasament și nu poate acoperi perioada de integrare a acestora în câmpul muncii.

În prezent, există o propunere legislativă pentru adaptarea legii 272/2004 astfel încât tinerii să primească această alocație până la 3 luni, dar și soluții pentru locuire și sprijin financiar pentru consiliere și găsirea unui loc de muncă. Această propunere, deși inițiată în 2018, până în prezent (3 ani mai târziu) nu este pe agenda publică și politică¹⁷.

Update! Legea nr. 191/2022 pentru modificarea și completarea Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului subliniază că tinerii care ies din sistemul de protecție specială au dreptul la o alocație, acordată o singură dată, a cărei sumă este echivalentă cu valoarea triplă a salariului minim brut. De asemenea, tinerii pot beneficia de această alocație unică până la împlinirea vârstei de 26 de ani, în condițiile prezentării dovezii că urmează o formă de învățământ sau sunt integrați pe piața muncii.

¹⁷ Valentina Postelnicu, Tinerii care ies din centrele de plasament ar putea primi o indemnizație timp de 3 luni din partea statului, [articol](#) publicat în iunie 2018, accesat online

Pentru locuire, există locuințele sociale ANL unde se acordă punctaj suplimentar categoriei persoanelor provenite din centrele de plasament, 15 puncte, cărora li se adaugă alte punctaje pe baza numărului membrilor persoanelor care se vor muta, dacă au copii, nivelul studiilor etc.¹⁸

Acestea sunt singurele măsuri luate la nivel național pentru sprijinirea integrării tinerilor instituționalizați în viața socio-economică după părăsirea centrelor de plasament.

Diverse entități locale vin totuși în sprijinirea acestei categorii sociale în tranziția către o viață independentă, iar de cele mai multe ori aceste entități provin din mediul ONG.

Studiu cu privire la situația tinerilor instituționalizați după părăsirea centrelor de plasament și a celor rezidențiale din România, realizat de Asociația Sociometrics la cererea organizației SOS Satele Copiilor România, cu sprijinul Autorității Naționale pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții (ANDPDCA) subliniază datele statistice care reflectă situația României și a tinerilor, și oferă propuneri de măsuri pentru a îmbunătăți această parte a societății care nu este fundamentată legal.

„Iată că avem, în premieră, o oglindă a situației tinerilor care părăsesc sistemul de protecție. [...] Sistemul de protecție din România trebuie în primul rând să se mobilizeze pentru a reduce numărul copiilor care rămân în sistem nepermis de mult. Integrarea în familie și deblocarea adoptabilității copiilor de timpuriu sunt cheia diminuării situațiilor relevate de acest studiu. Cu cât un copil rămâne mai mult în sistemul de protecție, cu atât șansele sale de integrare socială și bunăstare scad, ne-o arată literatura de specialitate și realitatea obiectivă”, menționează Mădălina Turza, președintele ANDPDCA.

Diana Podaru, directorul general al organizației SOS Satele Copiilor România: *„De peste 20 de ani, ne preocupă constant tema tinerilor care părăsesc sistemul de protecție, iar experiența și expertiza acumulate ne îndreptățesc să spunem că este nevoie de muncă multă, perseverență, de profesioniști dedicați, dar și de un cadru legislativ și instituțional adecvat. Prin acest studiu, ne dorim să evidențiem o realitate existentă la nivel național și să găsim, alături de partenerii noștri, de autorități, ONG-uri, companii și oameni din comunitate, cele mai bune soluții pentru a-i ajuta pe toți copiii și tinerii greu încercați să aibă un viitor. Numai împreună vom putea aduce schimbarea”.*

¹⁸ [Locuințe pentru tineri, destinate închirierii - ANL](#)

În același studiu, ANDPDCA a elaborat un pachet de măsuri introduse în Legea privind modificarea și completarea Legii 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului:

- *posibilitatea monitorizării situației tinerilor după ce părăsesc sistemul de protecție specială, în cazul în care își exprimă acordul în acest sens. Pe baza acordului, serviciul public de asistență socială de la domiciliul tânărului sau, după caz, din localitatea în care declară că va locui are obligația de a-i urmări semestrial situația acestuia, pe o perioadă de 2 ani, rapoartele fiind transmise ulterior la DGASPC.*
- *în anul în care tinerii urmează să părăsească sistemul de protecție special, DGASPC are obligația să îi sprijine în căutarea unui loc de muncă și a unui loc de cazare; încetarea măsurii nu poate fi realizată decât cu condiția existenței unor dovezi în acest sens*
- *creșterea valorii indemnizației care se acordă la ieșirea din sistemul de protecție specială la valoarea a trei salarii de bază minim brute pe țară, garantate în plată, stabilit potrivit legii (față de 1 salariu minim brut, în prezent)*

La împlinirea vârstei de 18 ani, tinerii pot opta între a rămâne în sistemul de protecție specială și primirea unei indemnizații lunare în valoare de 2.400 lei (până la împlinirea vârstei de 26 ani, tinerii care fac dovada că urmează o formă de învățământ la zi sau au un loc de muncă).

Tot în beneficiul tinerilor educați și crescuți în sistemul instituționalizat, ANDPDCA oferă ca posibilități:

- *din iulie 2020, un mecanism integrat de monitorizare și suport psiho-emoțional pentru copiii, tinerii și adulții din sistemul de protecție realizat în parteneriat cu UNICEF România, Centrul de Resurse Juridice (CRJ) și Consiliul Tinerilor Instituționalizați (CTI); la telverde 0800.500.550, 25 de psihologi și specialiști în domeniul juridic și al asistenței sociale vor furniza suport și consiliere tinerilor din sistemul de protecție.*
- *o platformă de comunicare directă și constantă cu reprezentanții societății civile și furnizorii de servicii sociale pentru a fi în contact cu evoluția nevoilor și problemelor apărute în acest sector, care asigură deblocarea unor situații punctuale și identificarea măsurilor la nivel de reglementare.*
- *demersuri pentru un program de mentorat destinat tinerilor din sistemul de protecție, prin care parteneri publici și privați vor fi implicați în ghidarea tinerilor către o carieră profesională.*

– un amplu proces de eficientizare și deblocare a procedurii premergătoare adopției, prin care sunt urmărite și deblocarea procesului administrativ și conștientizarea personalului din sistem cu privire la necesitatea identificării unei familii permanente, la o vârstă cât mai mică a copiilor.¹⁹

Un alt studiu care a chestionat atât tinerii instituționalizați, cât și educatorii din centre de plasament, din județele Alba și Iași, arată faptul că cei din urmă consideră necesară o atenție sporită asupra personalului, precum și „*alocarea mai multor fonduri pentru susținerea acestor servicii (30%), creșterea accesului tinerilor la programe/ servicii de formare, orientare și ocupare profesională, dezvoltare de relații de colaborare/ parteneriat între instituții, ONG-uri etc. pentru sprijinirea tinerilor (18%), precum și alocare de fonduri suplimentare pentru tineri (de exemplu, burse, bani de buzunar etc.), respectiv organizarea mai multor activități de socializare (14%)*”.²⁰

În același studiu, găsim opinia tinerilor cu privire la accesul lor la viața socio-economică, astfel: „*După părăsirea serviciului rezidențial, cele mai complicate lucruri de rezolvat pentru tineri ar fi legate de găsirea unui loc de muncă (57,2% spun că va fi destul de greu sau foarte greu de găsit un loc de muncă), găsirea unei locuințe (54,4% sunt convinși că va fi greu sau foarte greu), dar și întemeierea unei familii (43,2%). La polul opus se află încrederea în capacitatea lor de a-și face noi prieteni (74,8% cred că le va fi ușor și foarte ușor), precum și autogospodărirea (considerată facilă pentru 65,2% din tineri).*”²¹

Aceleași probleme sunt văzute diferit de către educatori, aceștia având o viziune mult mai pesimistă asupra acestor aspecte, de la lipsa capacităților de a ocupa un loc de muncă și de a se adapta la noile reguli sociale, la lipsa aptitudinilor și cunoștințelor pentru autogospodărire, precum gătitul și întreținerea locuinței.

În mod ideal, în acest proces care trebuie să fie susținut încă din perioada în care tânărul se pregătește să părăsească sistemul de protecție până după părăsirea centrului și integrarea acestuia în societate, sunt mai multe aspecte cheie care trebuie analizate periodic. Personalul dedicat, în primul rând, reprezentat de asistentul social care poate asigura tânărului o tranziție de succes, având la bază o relație bazată pe încredere. Personalul de îngrijire, așa cum sunt asistenții maternali

¹⁹ Florin Antonescu, Un sfert dintre tinerii instituționalizați abia termină opt clase, [articol](#) publicat în iulie 2020, accesat online (aceste informații sunt preluate integral din articolul publicat de Tribuna Învățămintului)

²⁰ Cosmin Câmpăan (Coord.), Paula Constantin, Elena Mihalache, Resurse și nevoi de suport în integrarea socială a copiilor și tinerilor protejați în servicii rezidențiale de protecție a copilului. Raport de Cercetare. Octombrie 2010, articol accesat [online](#)

²¹ Idem

sau angajații serviciilor de tip rezidențial ar trebui să fie disponibili și pentru perioada ulterioară ieșirii. În plus, serviciile specializate oferite de agenții de stat sau organismele neguvernamentale acoperă o paletă extinsă a serviciilor sociale de care au nevoie tinerii pentru integrare. În această categorie mai întâlnim tinerii cu experiență de îngrijire, familia unde este posibil și alte persoane semnificative pentru că vorbim de un proces extins pe mai mulți ani și domenii de activitate.²²

²² Nigel Cantwell, Chrissie Gale, Kenny McGhee, Kate Skinner, Pregătirea pentru ieșirea din îngrijire. Ghid de practică, 2018, [articol](#) accesat online 2021

Situația actuală privind implicarea tinerilor și a copiilor din sistemul de protecție în activitățile din comunitate - economice, civice, politice și sociale, respectiv activitățile de voluntariat

Potrivit unui raport redactat în baza unui studiu din 2010, tinerii instituționalizați nu acordă suficientă importanță școlii și nu o consideră un avantaj pentru asigurarea unui viitor independent. În plus, o mare parte din tineri finalizează doar 10 clase, sau și mai rău doar 8 clase. *„Pentru a reuși în viață, tinerii consideră că cel mai mult contează încrederea în ei înșiși (86,8%), munca susținută și sprijinul moral al celor apropiați (câte 80,8%), respectiv calificările și studiile cât mai înalte (76,4%), norocul (70,4%), relațiile (62%) sau bogăția familiei (54,8%), jucând un rol secundar. Băieții par să fie în mod constant mai convinși decât fetele de importanța acestor aspecte. De asemenea, ei valorizează mai mult decât fetele nivelul înalt al studiilor/ calificărilor (46,6% dintre fete consideră că educația contează foarte mult în ceea ce privește reușita în viață a unui tânăr, comparativ cu 61,0% dintre băieți).”²³*

Atât copiii, cât și educatorii consideră că instituțiile școlare pun accent mai mare pe rezolvarea temelor și memorarea informațiilor, în detrimentul dezvoltării de abilități și cunoștințe care ar fi necesare copiilor după părăsirea centrelor. Deși unii dintre copii manifestă o capacitate redusă de concentrare, sunt dispuși să lucreze suplimentar pentru dobândirea de cunoștințe și abilități noi. De asemenea, lipsa consilierilor școlari din instituțiile de învățământ sau numărul crescut de copii de care aceștia au grijă scade relația dintre consilier și copil, relație atât de necesară în special pentru copiii instituționalizați care nu au parte de o orientare socială și profesională. Peste jumătate din

²³ Cosmin Câmpăan (Coord.), Paula Constantin, Elena Mihalache, Resurse și nevoi de suport în integrarea socială a copiilor și tinerilor protejați în servicii rezidențiale de protecție a copilului. Raport de cercetare. octombrie 2010, [articol](#) accesat în 2021

tinerii instituționalizați consultați urmau o școală care le oferea obținerea unei calificări în domenii precum confecții, industria alimentară, construcții etc. Procentele de tineri care doresc să se îndrepte spre munci necalificate sau spre agricultură sunt foarte mici, precum și cele ale tinerilor care doresc să înceapă propria afacere. Educatorii din centrele rezidențiale declară că tinerii nu au prestat niciodată activități din care ar putea câștiga bani sau activități de ajutor pentru vecini sau colegi.²⁴

Deși accesul la educație este sprijinit prin instrumentele naționale, studiile arată că sistemul educațional românesc nu reușește să își îndeplinească misiunea nici pentru acești copii. Fundația Scheherazade a efectuat o cercetare asupra posibilităților pe care le au tinerii cu vârste între 17 și 26 ani după ce părăsesc sistemul de plasament. *„Astfel, tinerii instituționalizați au un nivel scăzut al deprinderilor de viață independentă, sunt ușor de manipulat, vulnerabili, interiorizați, au un nivel scăzut de toleranță și consideră că lumea le este datoare pentru situația de dificultate în care se află, iar oferta de îngrijire și protecție din partea centrului li se cuvine. Tinerii au probleme cu sistemul de pregătire vocațională: mulți dintre ei au calificări dobândite fără suficientă practică și au așteptări mari privind veniturile și tipul de muncă.”*²⁵

Tinerii aflați în casele de tip familial reușesc mai ușor să se integreze în contactul cu munca. *„Cele mai frecvente probleme la integrarea tinerilor pe piața muncii sunt: lipsa unei calificări, a ritmului de lucru, dar mai ales a ierarhiei, incapacitatea de a-și lua angajamentul pe perioadă mai îndelungată, neîncredere în propriile forțe și în posibilitatea de a reuși.”*²⁶

Realitatea ne arată ca peste 60% din tinerii care părăsesc sistemul de protecție nu au un loc de muncă și adesea cei angajați ocupă poziții un grad foarte scăzut de calificare sau sunt angajați pe posturi fără calificare. O treime din cei care părăsesc sistemul, ne arată cel mai recent studiu, nu sunt pregătiți să își găsească o locuință.²⁷

Una din situațiile întâmpinate încă din mediul școlar este discriminarea acestor tineri atât de colegi, cât și de personalul avizat, astfel tinerii instituționalizați sau educatorii din centre nu menționează aspectele ce țin de viața personală a tinerilor. Pentru a evita discriminarea, aceste comportamente de a ascunde situația actuală, precum proveniența dintr-un centru de plasament sau lipsa familiei

²⁴ *Ibidem*

²⁵ Eliza Avram, Studiu: Tinerii care ies din centrele de plasament ajung, cel mai adesea, în stradă, [articol](#) actualizat în octombrie 2014, accesat în 2021

²⁶ *Ibidem*

²⁷ Nelu Dorobanțu, Procent dramatic de tineri care au părăsit sistemul de protecție specială din România și care în prezent nu muncesc, [articol](#) publicat în iulie 2020, accesat în 2021

sunt continuate în postura de viitor angajat. Faptul că majoritatea tinerilor instituționalizați sunt tineri etnici reduce de asemenea șansa lor de a se angaja.

Partea pozitivă a situației din România în raport cu copiii instituționalizați este reprezentată de activitatea ONG-urilor în domeniu și de protejarea susținută a drepturilor acestor copii. În mediul nonguvernamental, dar și cu ajutorul unor companii din mediul privat, găsim diferite tipuri de intervenții necesare acestei tranziții prin care tinerii sunt asistați în procesul de ieșire din sistem - întâlniri de mentorat, întâlniri personalizate pentru inserția pe piața muncii, plata chiriei, programe educaționale care vizează integrarea tinerilor instituționalizați pe piața muncii sunt din ce în ce mai vizibile în ultimii 10 ani, ajutând un număr redus de tineri la nivel local.

SOS Satele copiilor a asistat la dezvoltarea unei cercetări împreună cu echipa de la ANDPDCA în care arată comportamentul societății românești în procesul de ieșire a tinerilor instituționalizați din sistem, marcând procente negative ale gradului lor de implicare. Totodată, au construit un ghid bazat pe evenimente din 10 țări europene care vorbește despre ajutorul susținut de care au nevoie acești tineri în demersul de a deveni independenți.²⁸

În concluzie, deși tinerii instituționalizați privesc cu încredere spre ce le rezervă viitorul după părăsirea sistemului, instrumentele naționale nu sunt încă pregătite pentru a facilita aceasta tranziție. În plus, până în 2020, sistemul național aștepta să fie descentralizat și vechile case să fie modernizate după noile reglementări. Personalul specializat, educatorii și asistenții sociali care lucrează direct cu tinerii instituționalizați sunt de asemenea negativi când vine vorba de procentul de independență al acestor tineri după ieșirea din sistem și șansele reale ale acestora de a se angaja și de a avea o locuință.

²⁸ Nigel Cantwell, Chrissie Gale, Kenny McGhee, Kate Skinner, Pregătirea pentru ieșirea din îngrijire. Ghid de practică, 2018, [articol](#) accesat în 2021

Servicii de sprijin existente în sistemul public și privat

În ultimii 30 de ani, în România a scăzut semnificativ numărul copiilor și tinerilor instituționalizați. În 2016, studiile arătau o slabă calificare a statului în procesul de monitorizare și protecție socială a tinerilor post instituționalizați, în special a tinerilor cu dizabilități. În același an, s-a înființat **Consiliul Tinerilor Instituționalizați** care dorea schimbarea legislativă pentru a putea urmări evoluția copiilor post instituționalizați și înființarea unui cabinet în ministerul de resort care să fie responsabil de acest proces. Șocul psihic și nevoia de adaptare socială sunt menționate ca fiind aspecte de mare importanță pentru evoluția socio-economică în perioada imediat următoare ieșirii din sistem.²⁹

4 ani mai târziu, ultimul studiu efectuat în România nu arată o situație îmbunătățită în acest demers. Cu toate acestea, mediul nonguvernamental și cel privat au inițiat și coordonat mai multe evenimente și măsuri prin care au facilitat tranziția acestor tineri. Dintre aceste acțiuni putem aminti:

În 2015, comunitatea locală din Brașov a făcut un apel public de donații pentru pregătirea tinerilor care ies din centrele de plasament.³⁰

În 2016, Vișinel Bălan, persoana care a pus bazele Consiliului Tinerilor Instituționalizați (el fiind unul din foștii copii ai sistemului) afirma: *“Ne dorim ca noul Consiliu al Tinerilor Instituționalizați să dezvolte un mecanism de monitorizare a activității direcțiilor de asistență socială și protecție a copiilor astfel încât legea să fie aplicată, iar drepturile copiilor respectate. Să contribuie cu un input real vis a vis de necesitățile celor instituționalizați astfel încât să devină cel mai important partener de dialog în mecanismele de consultare care îi vizează”*.

Proiectele Consiliului Tinerilor Instituționalizați sunt concentrate pe tragerea unui semnal de alarmă în rândul stakeholderilor care pot acționa și sunt atât la nivel național, cât și cu invitați internaționali, după cum se poate vedea:

Prin acest Consiliu a fost implementat proiectul ***Eu, Tu, El și Ea - Noi ne reprezentăm!*** prin care 150 de tineri instituționalizați au dezvoltat abilități de a vorbi în public și au avut parte de o sesiune de informare privind drepturile pe care le au.³¹

²⁹ Vișinel Bălan, *Avem un Consiliu al Tinerilor Instituționalizați*, [articol](#) publicat în iunie 2016, accesat pe 12 iunie 2021

³⁰ Pregătire pentru tinerii care ies din centrele de plasament, [articol](#) publicat în aprilie 2015, accesat pe 12 iunie 2021

³¹ Roxana Achim, *Program de formare pentru tinerii instituționalizați*, [articol](#) publicat în martie 2016, accesat în 2021

În octombrie 2018, Consiliul Tinerilor Instituționalizați împreună cu Hope and Homes România au organizat la Baia Mare o conferință **Independent, dar nu SINGUR** în care s-au adunat activiști din domeniu, tineri instituționalizați, eveniment care a integrat subiecte precum, deprinderea de abilități de viață independentă, politici de incluziune socială a tinerilor care au părăsit sistemul de protecție specială sau care sunt în procesul de părăsire a sistemului, politici naționale privind post instituționalizarea tinerilor.³²

Hope and Homes România este una din organizațiile prezente activ în campania de oferire de șanse tinerilor post instituționalizați. În perioada 2014-2018, zeci de tineri instituționalizați din 4 județe au mers în tabere internaționale în Ungaria și Serbia, unde au întâlnit tineri din diverse țări și au participat alături de aceștia la diverse activități, întorcându-se mult mai încrezători cu privire la viitorul lor. Ediția din 2018 s-a bazat de dezvoltarea competențelor antreprenoriale³³, subiect despre care știm că puțini tineri instituționalizați se arată interesați.

În Timiș 2019, prin programul european **Now What?** 36 de tineri post instituționalizați au avut parte de mentori care să îi susțină în tranziția spre o viață independentă. În programul de mentorat au intrat diverse persoane din comunitate, arătând o anume reticență față de ce ar putea transmite acestor tineri, însă prezența lor a fost foarte apreciată de grupul vizat, o parte din ei precizând că astfel au putut discuta diverse subiecte care nu ar fi putut fi abordate cu lucrătorii din centre.³⁴

The Social Incubator se afirmă printre organizațiile care întreprind în mod curent activități în spațiul public referitor la facilitarea tranziției tinerilor post-instituționalizați către o viață independentă, acționând în mai multe județe din România, împreună cu parteneri din rândul companiilor private. **Asociația The Social Incubator** a fost înființată în aprilie 2014 pentru a determina o schimbare reală și sustenabilă în viețile tinerilor vulnerabili din România (cu precădere cei care au părăsit – sau urmează să părăsească – sistemul de protecție a copilului, cu vârste cuprinse între 16 și 26 de ani), oferind soluții sociale inovatoare pentru acești tineri. Abordarea este una personalizată, de tip 1-1, oferindu-le tinerilor un pachet complex de aptitudini ce le facilitează tranziția către viața adultă și asigurarea independenței. Ei își definesc scopul activității ca: „*Susținerea tinerilor instituționalizați cu vârste cuprinse între 16 și 26 de ani în procesul de integrare socio-profesională, printr-o gamă de*

³² Tineri instituționalizați din întreaga țară se reunesc la Baia Mare, Capitala Tineretului din România, [articol](#) publicat în octombrie 2018, accesat în 2021

³³ Sorina Moldovan, Tinerii Instituționalizați, Ambasadori ai României în Taberele Internaționale, [articol](#) publicat în iunie 2018, accesat în 2021

³⁴ Adrian Panduru, Tinerii din Timiș care ajung la vârsta maturității și părăsesc centrele de plasament au fost sprijiniți de mentori, în cadrul proiectului "Now What?" [articol](#) publicat în iunie 2020, accesat în 2021

intervenții personalizate menite să-i îndrume nu numai către un loc de muncă, ci către un parcurs profesional care să le asigure independența pe termen lung". Una din motivațiile lor principale este că 1 din 40 de tineri post-instituționalizați se angajează legal.³⁵ Câteva din activitățile în care s-au implicat:

- în 2017, împreună cu KFC, au lansat un program prin care oferă tinerilor instituționalizați acces la programe de internship sau consiliere profesională și psihologică și sprijin pentru a reuși să își găsească un loc de muncă plătit. Un obiectiv al acestui program constă în prevenirea traficului de persoane.³⁶
- în 2019, împreună cu cei de la KRUK, au implementat un program numit **ResponsABIL** - dedicat dezvoltării independenței și responsabilității financiare în rândul tinerilor instituționalizați, cu scopul de a facilita integrarea lor socio-profesională. Acesta a vizat 25 de tineri din județul Vaslui, implementând o serie de activități de educație financiară susținute de profesioniști în domeniu, vizite exploratorii la companii locale cu potențial de angajare, precum și în acordarea de sprijin concret pentru găsirea de locuri de muncă salarizate, prin activități de consiliere vocațională și dezvoltare de abilități interpersonale.³⁷

În perioada 2020-2021, **Fundația Vodafone România** prin Fondul pentru Fapte Bune coordonează proiectul **Aproape adult**, un program complex de formare unde participă 90 de tineri din județele Prahova, Argeș și Dâmbovița. Acest proiect prevede atât ateliere de educație non-formală, de autocunoaștere și formare, dar și sesiuni individuale de consiliere vocațională.³⁸

Se poate observa astfel că în spațiul public românesc, în ultimii 7-8 ani, mai multe organizații au devenit ambasadori ai mișcărilor de susținere a tranziției tinerilor post-instituționalizați spre o viață socio-economică independentă și spre diminuarea actelor discriminatorii la care sunt expuși încă de la vârste fragede.

Ghidul publicat în 2018 de **SOS Satele Copiilor** rămâne singurul instrument național în acest moment care descrie ansamblul pașilor necesari pe care sistemul și actorii responsabili de facilitarea tranziției tinerilor post instituționalizați la ieșirea din sistem. În planul de parcurs, regăsim

³⁵ Un viitor normal pentru tinerii instituționalizați, [website](#) accesat în 2021

³⁶ KFC Susține Integrarea în Societate a Tinerilor Orfani și Abandonați din România, [articol](#) publicat în octombrie 2017, accesat în 2021

³⁷ KRUK susține 25 de tineri instituționalizați din județul Vaslui, [articol](#) publicat în martie 2019, accesat în 2021

³⁸ Fundația Vodafone România, Proiectul „Aproape Adult” îi pregătește pe tinerii instituționalizați pentru viața pe cont propriu, [articol](#) publicat în decembrie 2020, accesat în 2021

acțiunile pe care actorii responsabili trebuie să le întreprindă, dar și domeniile cheie asupra cărora să se concentreze acest plan. Printre aceste domenii, numărăm: Sănătate și bunăstare; Dezvoltare personală; Familie și prieteni; Învățare și muncă; Unde mi-aș dori să trăiesc; Deprinderi practice; Bani; Drepturi și aspecte legale. În plus, acest ghid include partea de tranziție și monitorizarea tinerilor în perioada post ieșire. Sensibilizarea societății cu privire la acest demers atât de important rămâne un aspect necesar în societatea românească.³⁹

Cu toate că acest ghid a fost realizat în 2018, ultima cercetare realizată în 2020 arată că încă suntem departe în procesul de monitorizare și integrare a tinerilor post-instituționalizați. În concluzie, putem afirma că deși societatea civilă este dornică să ajute tinerii post-instituționalizați în demersul de tranziție spre o viață independentă socio-economic, susținuți pe alocuri de companii private, existența unui sistem coercitiv normalizat la nivel național se lasă așteptat.

Organizațiile non-profit care se ocupă cu incluziunea acestor tineri abia reușesc să ajungă la un număr relativ redus din grupul țintă având în primul rând obiective de recunoaștere a drepturilor și dezvoltarea de abilități pentru integrarea pe piața muncii (e.g. scrierea unui CV, pregătirea pentru interviu etc.). În aceste condiții, situația actuală a măsurilor de integrare a tinerilor post-instituționalizați are la bază acțiuni implementate local de entități independente de stat.

³⁹ Nigel Cantwell, Chrissie Gale, Kenny McGhee, Kate Skinner, Pregătirea pentru ieșirea din îngrijire. Ghid de practică, 2018, [articol](#) accesat în 2021

Practici promițătoare

Analiza informațiilor disponibile în spațiul online

Aceste practici au fost identificate folosind diverse combinații de termeni de căutare pe baza temelor selectate, a zonelor geografice bine specificate și termeni referitori la practica inspiratoare. Căutarea a folosit diverși termeni generali care se referă la fiecare dintre subiecte (de exemplu, „servicii dedicate tinerilor care au părăsit sistemul de protecție”, „deprinderi pentru o viață independentă”, „programe de incluziune socială”, „dezvoltare de competențe profesionale” etc.). După revizuirea bazelor de date academice, a fost efectuată o analiză a documentelor sugerate de membrii echipei de proiect. Grupului de conducere (Asociația START pentru PERFORMANȚĂ) i s-a cerut, de asemenea, să împărtășească materialele descoperite cu membrii din echipa de proiect, ceea ce a contribuit la identificarea de exemple suplimentare. În cele din urmă, echipa a analizat toate materialele și în baza obiectivului general al proiectului au convenit asupra cărora să fie include în raport.

Modelele de practici promițătoare au vizat programele, proiectele, măsurile de intervenție concepute pentru acordarea de servicii sociale destinate copiilor și tinerilor care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție a copiilor și/sau a tinerilor care au părăsit sistemul.

Echipa de proiect a cercetat și unele practici ce vizează implicarea comunității prin programe de voluntariat sau mentorat ce au ca scop dezvoltarea deprinderilor pentru o viață independentă la copiii și tinerii care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție a copiilor și/sau tinerii care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor. Practicile selectate trebuie să

corespundă unui anumit număr de cerințe de evaluare a impactului. Cele cu un nivel mai scăzut de evaluare vor fi considerate practici promițătoare și doar cele cu o evaluare a impactului consistentă vor fi clasificate drept bune practici (demonstrate sau replicate).

În general, există o bună răspândire regională a exemplelor de practici promițătoare. Deși nu a fost posibil să se asigure o răspândire regională pentru fiecare subiect, au fost selectate totuși mai multe modele, implementate atât la nivel național, cât și European. A existat dorința de a avea dovezi puternice pentru fiecare exemplu de „practică promițătoare” și de a reprezenta activitatea diverselor sectoare (de exemplu, instituții guvernamentale, ONG-uri, societatea civilă).

Inițiative și practici promițătoare implementate la nivel național

Alfa Band - proiect dezvoltat la nivel local, în Cluj Napoca, de către Asociația Alfa Grup

Trupa Alfa Band este formată integral din copii/tineri instituționalizați. Acest mod atractiv de educație informală insinuează pe negândite în personalitatea copiilor sentimentul de competență, de valoare personală, de autonomie.

<https://alfa-grup.com/alfa-band/>

Bun în carieră - proiectul "Hartă pentru Drum în Viață" câștigat de Asociația The Social Incubator în competiția RO SMART în Țara lui Andrei din 2019 și finanțat de OMV Petrom, a făcut posibilă dezvoltarea platformei Bun în Carieră.

Platforma www.bunincariera.ro ajută tinerii cu vârsta cuprinsă între 16-24 ani să își aleagă cariera potrivită, punând la dispoziția acestora teste vocaționale, sesiuni de consiliere și mentorat online, gratuite, pentru valorificarea potențialului propriu și informații despre pașii necesari traseului educațional și profesional, în funcție de domeniul ales.

Banometru - program de responsabilitate socială coordonat de Asociația pentru Relații Comunitare, realizat în parteneriat cu Asociația Educație pentru Viață Reală (AEVR) cu sprijinul ING Bank; Asociația The Social Incubator este beneficiar al fondului Banometru.

Acest proiect urmărește deprinderea de obiceiuri sănătoase de independență financiară (ex: realizarea unui cont de economii, deprinderea obiceiului de a analiza motivația achizițiilor - nevoie / dorință, evitarea datoriilor etc.).

<https://www.banometru.ro/>

Familii de suflet – proiect dezvoltat la nivel local, în Cluj Napoca, de către Asociația Alfa Grup

Acest proiect creează punți de legătură între copiii instituționalizați sau cei care provin din medii defavorizate și familiile sau adulții care doresc să îi susțină în dobândirea autonomiei personale.

<https://alfa-grup.com/familii-de-suflet/>

Match Mentor - Programul de mentorat „Match MEntor” este susținut prin Fondul IKEA pentru Educație și Dezvoltare finanțat de IKEA România și gestionat de Fundația Comunitară București

În cadrul programului Match Mentor tinerii sunt sprijiniți în dezvoltarea de abilități de viață prin programe de educație non-formală, consiliere psihologică în dezvoltarea abilităților profesionale, consiliere vocațională și orientare în carieră.

<https://asociatiasocialincubator.org/match-mentor-old/>

Plan de Viață

Plan de Viață - program social susținut de AFI Europe România, la inițiativa McCann PR România, implementat de Asociația The Social Incubator. Pe lângă componenta de comunicare www.plandeviata.ro integrează și oferte de joburi la care tinerii care se pregătesc să părăsească sistemul instituționalizat de protecție pot să aplice.

Pregătirea pentru ieșirea din îngrijire. Ghid de practică - dezvoltat în cadrul proiectului Prepare for Leaving Care (2017-2018)

Ghidul de practică privind pregătirea pentru ieșirea din îngrijire a fost elaborat pentru a-i informa și echipa pe toți cei care au un rol de îndeplinit în susținerea tinerilor în tranziția de la îngrijire spre viața de adult și independență, precum și pentru a încuraja o abordare centrată pe tineri.

<https://www.sos-satelecopiilor.ro/wp-content/uploads/2019/04/Practice-guidance-Book-ROMANIAN.pdf>

R.A.Z.A. - proiect dezvoltat la nivel local, în Cluj Napoca, de către Asociația Alfa Grup

Beneficiarii proiectului R.A.Z.A. au parcurs un traseu educațional, un curriculum, prin care s-a urmărit dobândirea deprinderilor de viață, a deprinderilor sociale, a celor de căutare și de păstrare a unui loc de muncă, respectiv de gestionare a bugetului propriu (educație financiară).

<https://alfa-grup.com/raza/>

R sponsABIL - proiect ce urm re te dezvoltarea independen ei și responsabilit ii financiare implementat de către Asociația The Social Incubator cu susținerea KRUK România

Proiectul „R sponsABIL” este dedicat dezvoltării independen ei și responsabilit ii financiare în rândul tinerilor instituționalizați (16  i 21 de ani)  i urm re te facilitarea integrării lor socio-profesionale prin ateliere de educație financiară  i sprijin personalizat (ex: sesiuni de consiliere vocațională, vizite exploratorii, sprijin în continuarea studiilor etc).

<https://asociatiasocialincubator.org/proiecte/>

Schimbă vie i – proiect dezvoltat la nivel local, în Cluj Napoca, de către Asociația Alfa Grup

Această ini iativ  oferă exemple concrete de activităţi recreative  i sociale pentru dezvoltarea abilităților de viață independentă.

Un model de servicii integrate oferite tinerilor din mediul rural  i din sistemul de protecție a copilului

Au fost elaborate manuale pentru speciali tii care lucrează cu tineri în domeniile: Educație pentru sănătate, Educație financiară, Antreprenoriat, Dezvoltare personală  i Agricultură  i Cre terea animalelor.

SOS Comunitatea de Tineri nr.1 Bucure ti. GHID DE BUNE PRACTICI – pentru 100 de servicii sociale - Bucure ti

Prin parcurgerea mai multor etape, în care sunt deprin i cu responsabilităţi din ce în ce mai complexe, beneficiarii sunt preg ti i pentru momentul în care trebuie să iasă de sub tutela SOS  i să devină independen i  i integra i din punct de vedere socio-profesional.

SOS Comunitatea de Tineri Bacău. GHID DE BUNE PRACTICI – pentru 100 de servicii sociale - Bacău

Elementul principal de noutate îl constituie programul de asistare pentru o viață semi-independentă. După încetarea măsurii de protecție specială, dacă situația tânărului este încă una de tranziție către o integrare socială  i profesională adecvată, este sprijinit pentru o perioada de maxim trei ani. Sprijinul constă în acordarea unei sume care să sus in  plata chiriei pentru locuință,

consiliere și îndrumare din partea specialiștilor comunității. Suma acordată scade gradual, în fiecare an de program, astfel încât și contribuția tânărului să crească.

Centrul Social Împreună – DAS Piatra-Neamț. GHID DE BUNE PRACTICI – pentru 100 de servicii sociale - Piatra Neamț

Atât serviciile, cât și activitățile sunt orientate în scop creativ, recreativ, educativ, de socializare, de dezvoltare a personalității și dobândire a autonomiei personale.

Șanse pentru un viitor mai bun pentru tinerii din serviciile de tip rezidențial

Asociația The Social Incubator oferă Consiliere 1 la 1, activități de grup, mentorat și consiliere vocațională, sprijin în găsirea unui loc de muncă, organizarea de ateliere tematice și vizite exploratorii.

Asociația Societatea de caritate BLYTHSWOOD - Serviciul Social „Centrul Daniel”

Principalele activități implementate sunt: găzduire temporară în diverse sisteme, formarea deprinderilor de viață independentă, orientare profesională, pregătire pentru viața socială, autogospodărire. În cadrul centrului, tinerii beneficiază de mai multe tipuri de servicii: suport emoțional, consiliere socială, informare, orientare profesională, integrare în comunitate, formarea deprinderilor de viață independentă prin metode practice s.a.

Inițiative și practici implementate la nivel transnațional

Asociația PRAGMA – Croația

Activități - Consiliere pentru copii, tineri și părinți; programe de mentorat; workshop-uri vizând formarea/dezvoltarea abilităților sociale, comportamentului prosocial, cultura emoțională; workshop-uri pentru tinerii fără loc de muncă, pentru a-i învăța cum să-și întocmească un CV, cum să se prezinte la un interviu, analiza SWOT; conferințe despre adicții, cultura media și cultura emoțională, antreprenoriat; elaborarea de materiale educaționale inovative (teste, calendare școlare).

Proyecto Hombre - Spania

Obiectiv - să promoveze maturizarea psihosocială a tinerilor și adolescenților care au sau pot avea diferite dificultăți și probleme care interferează sau pot interfera cu dezvoltarea lor, urmărind în același timp să întărească legăturile familiale sau cu persoanele de referință, pentru a face față mai ușor problemelor cu care se confruntă.

Fondul de Caritate SEB - Estonia

Activitățile organizate de Fondul de Caritate SEB îi ajută pe tineri să-și dezvolte abilitățile de comunicare și de relaționare, iar prin susținere financiară tinerii devin mai încrezători.

Pro Ratatouille – Ungaria

Un program de educație non-formală axat pe dezvoltarea abilităților de muncă. Acesta urmărește ca tinerii să vină constant la instruire, să își dezvolte abilitățile necesare pe piața muncii, să își dezvolte simțul responsabilității, să devină conștienți de avantajele cooperării, să învețe bazele dezvoltării comunității, să își creeze planuri de viitor, să își dezvolte abilitatea de a vedea schimbările pozitive care apar în viață.

YAP - Youth Advocate Programs

Utilizarea unui susținător: Fiecare tânăr este pus în contact cu un adult instruit, care va oferi îngrijire și sprijin și va servi drept model. Susținătorii sunt recrutați din zona de reședință a tinerilor. Plan individual: fiecare plan de intervenție este unic, deoarece se bazează pe nevoile, abilitățile, cultura și preferințele fiecărui tânăr și familiei sale. Intervenția este bazată pe punctele forte ale tinerilor: după identificarea abilităților și punctelor forte ale tânărului, familiei și comunității sale, acestea sunt integrate în fiecare plan de monitorizare. Tinerii joacă un rol activ și se confruntă cu situații care le permit să-și dezvolte personalitatea, încrederea, abilitățile și relațiile.

Vizite de studiu în centre rezidențiale din zona de Nord-vest

Tehnica vizitelor de studiu este utilizată în cadrul acestui proiect pentru a colecta bune practici în domeniul incluziunii sociale, dezvoltării de competențe/deprinderi pentru o viață independentă, implicării active în activitățile din comunitate și sprijinirii copiilor și tinerilor care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție a copiilor și/sau a tinerilor care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor și a modului în care se asigură sustenabilitatea acestora, selectate de la nivel național și European.

Membrii echipei de proiect au identificat în rețeaua lor de contacte (parteneri asociați, alte rețele de colaborare) centre care acoperă domeniile de interes prevăzute în proiect, pentru a organiza vizitele de studiu.

Interesul proiectului este de a centraliza:

→ **Bune practici de integrare socială** a copiilor și tinerilor care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție și/sau a tinerilor care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor care pot fi transferate sau adaptate activităților prevăzute în proiect.

→ **Bune practici de dezvoltare a unor deprinderi de viață independentă** de către copiii și tinerii care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție și/sau a tinerilor care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor care pot fi transferate sau adaptate activităților prevăzute în proiect.

→ **Bune practici privind implicarea copiilor și a tinerilor care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție și/sau a tinerilor care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor în diferite activități din comunitate** (economice, civice, politice și sociale), care pot fi transferate sau adaptate activităților prevăzute în proiect.

Centrele rezidențiale avute în vedere pentru vizitele de studiu au fost:

- Centrul Social pentru Tineri Baia Mare
- Centrul de Servicii Sociale Cehu Silvaniei

Schimbul de experiență facilitat prin aceste vizite de studiu oferă o serie de beneficii incontestabile: know-how specific în domeniul proiectului, networking cu instituții relevante, cunoașterea de profesioniști din domeniul de protecție a copilului și reunirea experiențelor profesionale, care conduc la o mai bună înțelegere a realității și la soluționarea problemelor identificate - (e.g.)

creșterea accesului copiilor și tinerilor care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție a copiilor și/sau a tinerilor care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor la servicii de calitate, ca sprijin al tranziției la momentul părăsirii mediului instituționalizat, pentru o incluziune socială sustenabilă.

Experții au utilizat fișe de evaluare pregătite de echipa START pentru Performanță pentru a colecta date despre practicile identificate și pentru a le evalua gradul de replicabilitate sau de adaptare pentru serviciile dezvoltate în cadrul proiectului Prima Camera. Mai jos, veți regăsi analiza fișelor de evaluare completate de experții participanți la vizita de studiu.

Practici de dezvoltare a unor deprinderi de viață independentă de către copiii și tinerii care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție și/sau a tinerilor care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor, care pot fi adaptate sau transferate.

Tineri din cadrul centrelor interesați să obțină un venit suplimentar sunt sprijiniți de către asistenții maternali sau managerii de caz să desfășoare pe perioada vacanțelor de vară activități menite să îi ajute la suplimentarea veniturilor personale.

Consilierea persoanelor mentorate spre a înțelege necesitatea stabilirii unor obiective profesionale (pentru fixarea unui venit salarial lunar ce va putea ajuta la dezvoltarea acestei deprinderi de viață independentă).

Experiența existentă în domeniu, cu precădere în pregătirea copiilor/tinerilor pentru ieșirea din sistemul de protecție socială și dezvoltarea deprinderilor de viață independentă se bazează foarte mult pe tipul de relaționare cu tinerii, și anume: se regăsesc câteva deosebiri ce rezultă din specificul vieții de familie, asistentul maternal având un rol foarte important prin implicarea copiilor, în funcție de vârsta acestora, în efectuarea unor activități domestice, de menaj, curățenie, prepararea alimentelor etc.

Aceștia au rolul de împărtăși copiilor din experiența proprie privind responsabilitățile vieții de adult și transmiterea cunoștințelor dobândite în cadrul sesiunilor de instruire scopul dobândirii și dezvoltării cunoștințelor și abilităților necesare pentru integrare socială și viață independentă.

- 1) Facilitarea activităților de dezvoltare fizică prin existența unei baze sportive de care tinerii pot beneficia oricând.
- 2) Completarea și dezvoltarea prin metode specifice a conceptelor de respectare a legii și regulilor de la școală, din comunitate, la locul de muncă etc.

- 3) Structurarea activităților în funcție de importanță, planificarea scrisă a activităților, programarea din timp și urmărirea respectării acestor programări.
- 4) Atragerea copiilor și a tinerilor în activități care nu se realizează în centru, abordarea sub altă formă a activităților derulate în centru care să deschidă noi perspective de dezvoltare personală și profesională.
- 5) Consilierea participanților și motivarea acestora prin programele de informare și consiliere din cadrul proiectului.

Recomandări privind acțiuni viitoare în care organizația vizitată ar trebui să se angajeze, luând în considerare concluziile acestei vizite:

- Acțiuni de parteneriat cu autoritățile locale/județene.
- Acțiuni de parteneriat cu organizații nonguvernamentale și agenți economici.
- Acțiunile viitoare să vizeze cunoașterea realităților din centru, a beneficiarilor în general, a nevoilor acestora.
- Să se creeze un cadru de colaborare cu personalul și beneficiarii în vederea realizării activităților și furnizării serviciilor sociale din cadrul proiectelor derulate.
- Realizarea unor activități bine definite ce vizează deprinderea de competențe pentru o viață independentă și furnizarea unor servicii sociale de calitate.
- Acțiuni de diseminare a bunelor practici.

Vizită de studiu în Portugalia

Sistemul de protecție a copilului în Portugalia

În Portugalia, sistemul de îngrijire rezidențială încă deține 433 de unități, câteva dintre acestea fiind de origine religioasă, care se confruntă cu echipe incomplete sau care lucrează doar cu jumătate de normă, de lipsa de formare specializată și de remunerarea scăzută a profesioniștilor.

În general, 60% dintre centrele rezidențiale au mai mult de 25 de copii, iar 30% au 12 sau mai puțini.

În studiul analizat, se menționează că multe dintre aceste centre nu păstrează intimitatea și identitatea individuală și nu prevăd participarea copiilor la procesele și deciziile din viața de zi cu zi.

În mai mult de jumătate dintre centrele de îngrijire rezidențială, încă se practică segregarea de gen și lipsește evaluarea externă a calității prestației acestora. Aceste evidențe naționale se aliniază cu datele internaționale despre instituții care indică un raport disproporționat între lucrători și copii, slaba pregătire a lucrătorilor și posibilitățile limitate ale copiilor de a participa "semnificativ" la luarea deciziilor.

Sistemul portughez de îngrijire a copiilor prezintă un interes deosebit pentru comunitatea internațională deoarece reprezintă un paradox față de tendința mondială de a favoriza plasamentul în familie și de a reduce numărul de copii care trăiesc în îngrijire rezidențială.

Această tendință marchează un decalaj între practicile naționale și principiile susținute la nivel internațional pentru a garanta pe cât posibil soluții de calitate pentru plasamentul copiilor în cadrul structurilor de proximitate și în familii de plasament, în locul încredințării copiilor în îngrijire instituțională.

Dezbaterea cu privire la soluțiile oferite de centrele de plasament familial și de cele rezidențiale este amplă și mai multe studii au demonstrat mai multe beneficii în plasamentul copiilor în centre de plasament familial, într-o analiză integrativă și sistematică a efectelor instituționalizării și dezinstituționalizării, au constatat asocieri negative puternice între îngrijirea în regim rezidențial și dezvoltarea copiilor, mai importante în ceea ce privește creșterea fizică, cogniția și atenția. Trecerea de la îngrijirea rezidențială la îngrijirea familială a fost asociată cu recuperarea în ceea ce privește creșterea și cogniția. Durata șederii în instituții a fost, de asemenea, asociată cu un risc crescut de consecințe mai grave și cu o probabilitate redusă de recuperare.

Este important de menționat că deși în Portugalia îngrijirea în familie nu este, din punct de vedere legal, o modalitate de plasament familial, un grup de copii a continuat să fie încredințați în custodia rudelor, în special a bunicilor.⁴⁰

Dezinstituționalizarea trebuie să rămână una dintre prioritățile Portugaliei pe parcursul procesului de redresare și trebuie depuse mai multe eforturi pentru a pune în aplicare pe deplin noua lege privind plasamentul familial în 2021.⁴¹

În România, observăm o situație similară, unde “Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție (ANPDCA), împreună cu Banca Mondială și UNICEF, au realizat o analiză complexă a sistemului de protecție a copilului în România. Rezultatele studiului arată că trebuie închise aceste instituții și formulată o soluție clară: **servicii alternative**. Prima parte a soluției constă în identificarea unui mediu de tip familial pentru fiecare copil: familia biologică, familia extinsă sau opțiuni de îngrijire în cadrul familiei sau în cadru similar celui familial, cum este asistența maternală. De asemenea, dat fiind faptul că majoritatea copiilor din sistem sunt adolescenți care curând vor începe viața pe cont propriu, aceștia vor avea nevoie și de pregătirea necesară deprinderii acelor abilități esențiale de viață independentă: să învețe o meserie sau să profeseze într-un anumit domeniu, cum să-și găsească un loc de muncă, cum să se gospodărească. O altă opțiune pentru adolescenți este să locuiască împreună în apartamente și, sub îndrumarea specialiștilor, să învețe traiul în comun.”⁴²

⁴⁰ Delgado, Paulo. (2023). Foster care in Portugal: outcomes, needs, and challenges for deinstitutionalization. *Pedagogia Social Revista Interuniversitaria*

⁴¹ [Eurochild, Foster care system in Portugal: challenges and improvements, 2021](#)

⁴² UNICEF, Dezinstituționalizarea. Pentru fiecare copil, o familie iubitoare

În 2023, echipa proiectului „Viitor la cheie – prima cameră” a efectuat o vizită de studiu în Portugalia cu scopul de a identifica lecții de bune practici, soluții inovatoare și eficiente care să sprijine copiii și tinerii care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție a copiilor și/sau tinerii care au parasit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor.

În cadrul vizitei au fost identificate servicii și modele prin care pot fi mai bine abordate provocările sociale, cu scopul îmbunătățirii serviciilor sociale adresate copiilor și tinerilor aflați în sistemul instituționalizat de protecție.

Acțiunile au vizat:

- 1) *participarea la Conferința Voice (Casa das Historias Paula Rego)*

Voice. Making young offenders' voices heard. Acest proiect abordează cele trei domenii de acțiune ale Strategiei UE pentru tineret. În primul rând, **tinerii participanți sunt încurajați să se "implice" în politicile și strategiile care îi privesc.** Apoi, ei se "conectează" cu alți tineri din toate țările partenere. Competențele lor sunt dezvoltate **și este încurajat un sentiment de responsabilitate comunitară** pentru a-i "responsabiliza" și mai mult.

<https://voiceeu.com/>

- 2) *participarea la o sesiune de informare despre inițiativa Sporty Mentor: sport and mentoring for young people with challenging behaviours. Proiectul Sporty Mentor își propune să folosească mentoratul și sportul ca instrumente pentru a stimula schimbarea la tinerii cu comportament disruptiv*

Sporty Mentor. Ideea acestui proiect este de a crea resurse care să promoveze și să se asigure că copiii/tinerii trăiesc într-un mediu prietenos, pozitiv, informal, unde se simt ascultați. Organizațiile din spatele acestei inițiative lucrează cu copii, atât din comunitate, cât și instituționalizați.

În Franța, de exemplu, membrii Comisiei pentru Protecția Copilului din cadrul CNAPE (Convenția Națională a Asociațiilor pentru Protecția Copilului) estimează că 15-25% dintre copiii sprijiniți de către serviciile de protecție sunt rezidenți cu normă întreagă în aceste servicii. Astfel, este esențial să se evite ca acești copii, la sfârșitul perioadei de îngrijire, să iasă din instituții fără sprijin și soluții adecvate. Orice program destinat să consolideze încrederea în sine, autonomia, capacitatea de a lua decizii, capacitatea de a coopera cu ceilalți și comportamentele pro-sociale este esențial pentru viitorul copiilor, atunci când aceștia vor ieși din centre. SportyMentor va dezvolta, testa și livra **un set de resurse, bazate pe conceptele de mentorat și sport, care să sprijine organizațiile să ofere îndrumare în procesul de tranziție a tinerilor spre o viață independentă.**

<https://sportymentor.eu/>

3) vizita la furnizorul de servicii sociale Aproximar, precum și la alți colaboratori din domeniul social care vizează integrarea tinerilor

Aproximar. Aproximar este o Cooperativă de Inovare Socială a cărei misiune este de a valorifica capitalul social și uman al organizațiilor și al oamenilor, ca o strategie pentru a răspunde în mod durabil la provocările și oportunitățile ridicate de mediul înconjurător. Aproximar a inițiat proiecte ce vizează reducerea riscului de părăsire timpurie a școlii, a absenteismului, a comportamentului perturbator și deviant, și dezvoltare a educației incluzive.

În prezent, Aproximar este organizat în 4 sectoare de activitate, Educație, Training și Capital Social, Sistem de justiție penală, Economie, antreprenoriat și capacitate de inserție profesională, Îmbătrânire activă și îngrijire dependentă, având peste 60 de proiecte.

În urma vizitei, s-au identificat următoarele practici de integrare socială a grupului țintă, menite să ofere sprijin și resurse pentru a-i ajuta pe acești tineri să-și construiască o viață independentă și să se integreze în societate:

Planificarea tranziției: Instituțiile de protecție și lucrătorii sociali lucrează împreună cu tinerii pentru a dezvolta un plan individualizat de tranziție. Acest plan include aspecte precum educație, formare profesională, locuință, sănătate și sprijin emoțional.

Sprijin financiar: Tinerii care părăsesc sistemul instituționalizat de protecție pot beneficia de ajutor financiar pentru a-și susține nevoile de bază și pentru a-și asigura o locuință adecvată. Acestea pot include alocații financiare lunare sau programe de ajutor social.

Educație și formare profesională: Tinerii beneficiază de sprijin pentru continuarea educației lor sau pentru a urma o formare profesională. Pot fi oferite consiliere și asistență în alegerea carierei, accesul la burse sau stagii de pregătire profesională.

Locuință și îngrijire: Tinerii primesc sprijin în găsirea și menținerea unei locuințe potrivite. Există programe de locuire pentru procesul de tranziție sau de sprijin în cazul în care tinerii pot locui într-un mediu supravegheat înainte de a deveni complet independenți.

Servicii de sănătate și îngrijirea bunăstării: Tinerii au acces la servicii de sănătate fizică și mentală, inclusiv asistență medicală, consiliere și terapie. Se poate acorda sprijin și informații privind asigurările medicale și îngrijirea bunăstării.

Mentorat și sprijin emoțional: Tinerii pot beneficia de program de mentorat, care implică lucrători / asistenți sociali sau voluntari care îi sprijină și îi îndrumă în procesul de tranziție. De asemenea, se oferă sprijin emoțional și consiliere pentru a face față provocărilor și stresului asociate cu tranziția.

Participarea tinerilor: Este promovată participarea activă a tinerilor în procesul de luare a deciziilor și dezvoltarea politicilor care îi afectează. Sunt organizate consultări și grupuri de lucru în care tinerii pot exprima propriile opinii și pot influența deciziile care îi privesc.

Sistemul de protecție a copilului în Portugalia este gestionat de Serviciul Național de Protecție a Copilului și Adopție (Servicio de Estrangeiros e Fronteiras, SEF) și este responsabil pentru protecția și promovarea drepturilor copiilor în țară. Tranziția de la instituționalizare la o viață independentă necesită un sprijin solid și coordonat pentru a asigura succesul și integrarea socială a tinerilor în societatea portugheză.

Lecții de bune practici și recomandări

- 1) Abordarea oricărei intervenții este utilă doar în momentul în care se face personalizat, în funcție de nevoia identificată a beneficiarului.
- 2) Atragerea tinerilor în activități care nu se realizează în centru, abordarea sub altă formă a activităților derulate în centru care să ofere copiilor și tinerilor noi perspective.
- 3) Asigurarea unei baze materiale corespunzătoare și a personalului de specialitate suficient pentru numărul de copii și tineri din sistemul rezidențial.
- 4) Atenție la tipul de relaționare între asistent maternal/manager caz și tânăr deoarece poate duce în unele cazuri la relații de codependență și implicit la imposibilitatea luării deciziilor personale sau asumarea acestora.
- 5) Utilizarea abordării de tip „holistic” - prin care toate nevoile indivizilor sunt luate în considerare într-o manieră cuprinzătoare și coordonată.
- 6) Utilizarea filosofiei de abilitare - se pare că persoanele din grupuri vulnerabile trebuie încurajate să își dezvolte stima de sine, iar autoeficacitatea și abilitarea acestora oferă o bună oportunitate în această direcție. Tot în sensul acesta, este utilă implicarea tinerilor din grupuri vulnerabile nu numai în luarea deciziilor, ci și în definirea problemelor, proiectarea intervențiilor, a cheltuielilor, etc.
- 7) Implicarea unor profesioniști bine pregătiți și motivați să sprijine tinerii pe tot parcursul.
- 8) Încurajarea dezvoltării unor relații de calitate bazate pe încredere și înțelegere reciprocă.
- 9) Strategii ce ar trebui să vizeze implementarea de soluții pe termen lung și nu soluții rapide.
- 10) Implicarea angajatorilor și a organizațiilor în planificarea și furnizarea de politici și intervenții pentru ocuparea forței de muncă.

-
- 11) Implementarea de intervenții la nivel local care să respecte politicile și strategiile naționale.
 - 12) Proiectarea unor intervenții complexe pentru a răspunde nevoilor complexe - principiul „abordării întregii persoane”.
 - 13) Folosirea abordării individualizată (personalizată pentru nevoile specifice ale persoanei).
 - 14) Folosirea abordării bazată pe proces - înainte / în timpul / după intervenție.
 - 15) Construirea unor intervenții bazate pe rețele largi de parteneri.
 - 16) Implicarea mentorilor de la egal la egal.
 - 17) Utilizarea structurilor de economie socială, a activității independente și a altor forme de angajare protejată pentru incluziunea tinerilor.
 - 18) Accesarea unor diverse forme de finanțare pentru o mai bună sustenabilitate a serviciilor oferite.
 - 19) Folosirea unor strategii solide de monitorizare și evaluare pentru a demonstra impactul și procesul de cost-eficacitate.
-

Anexe

Anexa 1. Fișă de observație pentru vizita de studiu

Fișă de evaluare #1

Oportunități de transfer de cunoștințe

În ceea ce privește participarea dumneavoastră la vizita de studiu vă rugăm să evidențiați ce credeți că poate fi transferat/adaptat în contextul acestui proiect.

Vă rugăm să enumerați mai jos ce practici de integrare socială a grupului țintă ați identificat în timpul vizitei:

- A –
- B –
- C –
- D –
- E –

Practici de integrare socială a copiilor și tinerilor care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție și/sau a tinerilor care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor care pot fi transferate

(vă rugăm să introduceți mai jos practica (practicile) identificată(e) care credeți că poate fi transferată)

Transferate	Detalii

Care ar putea fi principalele constrângeri ale transferului?

(vă rugăm să introduceți mai jos care pot fi principalele constrângeri pentru practicile identificate și să prezentați și soluția pentru a depăși aceste constrângeri)

Constrângeri	Soluții potențiale

Practici de integrare socială a copiilor și tinerilor care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție și/sau a tinerilor care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor, care trebuie adaptate

(vă rugăm să introduceți mai jos practica (practicile) identificată(e) care credeți că trebuie adaptate pentru a fi transferate cu succes)

Adaptate	Detaliați

Care credeți că vor fi principalele constrângeri ale adaptării?

(vă rugăm să introduceți mai jos care vor fi principalele constrângeri pentru practicile identificate și să prezinte ceea ce ar putea fi la soluție pentru a depăși aceste constrângeri)

Adaptate	Soluții potențiale

Așteptările în urma vizitei de studiu

foarte mică așa și mare foarte
mică măsură așa măsură mare
măsură măsură
ă

1. În ce măsură credeți că această vizită de studiu poate îmbunătăți integrarea socială a copiilor și tinerilor care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție și/sau a tinerilor care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor?					
2. În ce măsură credeți că informațiile primite în cadrul acestei vizite de studiu pot fi importante pentru alte organizații/instituții din sistemul de protecție a copilului?					
3. În ce măsură considerați că puteți implementa în cadrul proiectului Prima cameră practicile identificate?					

Concluzia vizitelor de studiu

Vă rugăm să menționați care au fost pentru dvs. principalele lucruri pe care le-ați învățat în această vizită:

- A –
- B –
- C –

Realizați o scurtă analiză în ceea ce privește practica/practicile identificate:

Puncte forte	Puncte slabe

În cele din urmă, vă rugăm să prezentați, dacă există acțiuni viitoare în care credeți că ar trebui să se angajeze organizația vizitată, luând în considerare concluziile acestei vizite.

A –

B –

C -

Fișă de evaluare #2**Oportunități de transfer de cunoștințe**

În ceea ce privește participarea dumneavoastră la vizita de studiu vă rugăm să evidențiați ce credeți că poate fi transferat/adaptat în contextul acestui proiect.

Vă rugăm să enumerați mai jos ce practici de dezvoltare a competențelor/deprinderilor grupului țintă pentru o viață independentă ați identificat în timpul vizitei:

- A –
- B –
- C –
- D –
- E –

Practici de dezvoltare a unor deprinderi de viață independentă de către copiii și tinerii care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție și/sau a tinerilor care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor, care pot fi transferate

(vă rugăm să introduceți mai jos practica (practicile) identificată(e) care credeți că poate fi transferată)

Transferate	Detaliați

Care vor fi principalele constrângeri ale transferului?

(vă rugăm să introduceți mai jos care vor fi principalele constrângeri pentru practicile identificate și să prezentați care ar putea fi soluția pentru a depăși aceste constrângeri)

Constrângeri	Soluții potențiale

Practici de dezvoltare a unor deprinderi de viață independentă de către copiii și tinerii care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție și/sau a tinerilor care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor, care trebuie adaptate

(vă rugăm să introduceți mai jos practica (practicile) identificată(e) care credeți că trebuie adaptate pentru a fi transferate cu succes)

Adaptate	Detaliați

Care credeți că vor fi principalele constrângeri ale adaptării?

(vă rugăm să introduceți mai jos care vor fi principalele constrângeri pentru practicile identificate și să prezinte ceea ce ar putea fi la soluție pentru a depăși aceste constrângeri)

Adaptate	Soluții potențiale

Așteptările în urma vizitei de studiu

	foarte mică măsur ă	mică măsur ă	așa și așa	mare măsur ă	foarte mare măsură
1. În ce măsură credeți că această practică/practici poate îmbunătăți dezvoltarea unor deprinderi de viață independentă a copiilor și tinerilor care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție și/sau a tinerilor care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor?					
2. În ce măsură credeți că informațiile primite în cadrul acestei vizite de studiu pot fi importante pentru alte organizații/instituții din sistemul de protecție a copilului?					
3. În ce măsură considerați că puteți implementa în cadrul proiectului Prima cameră practicile identificate?					

Concluzia vizitelor de studiu

Vă rugăm să menționați care au fost pentru dvs. principalele lucruri pe care le-ați învățat în această vizită:

- A –
- B –
- C –

Realizați o scurtă analiză în ceea ce privește practica/practicile identificate:

Vizită puncte forte	Vizită puncte slabe

În cele din urmă, vă rugăm să prezentați dacă există acțiuni viitoare în care credeți că ar trebui să se angajeze organizația vizitată, luând în considerare concluziile acestei vizite.

- A –
- B –

Fișă de evaluare #3

Oportunități de transfer de cunoștințe

În ceea ce privește participarea dumneavoastră la vizita de studiu vă rugăm să evidențiați ce credeți că poate fi transferat/adaptat în contextul acestui proiect.

Vă rugăm să enumerați mai jos ce practici privind implicarea grupului țintă în diferite activități din comunitate - economice, civice, politice și sociale, respectiv activități de voluntariat ați identificat în timpul vizitei:

- A –
- B –
- C –
- D –
- E –

Practici privind implicarea copiilor și a tinerilor care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție și/sau a tinerilor care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor în diferite activități din comunitate (economice, civice, politice și sociale), care pot fi transferate

(vă rugăm să introduceți mai jos practica (practicile) identificată(e) care credeți că poate fi transferată)

Transferate	Detaliați

Care vor fi principalele constrângeri ale transferului?

(vă rugăm să introduceți mai jos care vor fi principalele constrângeri pentru practicile identificate și să prezentați care ar putea fi soluția pentru a depăși aceste constrângeri)

Constrângeri	Soluții potențiale

Practici privind implicarea copiilor și a tinerilor care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție și/sau a tinerilor care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor în diferite activități din comunitate (economice, civice, politice și sociale), care trebuie adaptate

(vă rugăm să introduceți mai jos practica (practicile) identificată(e) care credeți că trebuie adaptate pentru a fi transferate cu succes)

Adaptate	Detaliați

Care credeți că vor fi principalele constrângeri ale adaptării?

(vă rugăm să introduceți mai jos care vor fi principalele constrângeri pentru practicile identificate și să prezinte ceea ce ar putea fi la soluție pentru a depăși aceste constrângeri)

Adaptate	Soluții potențiale

Așteptările în urma vizitei de studiu

	foarte mică măsură	mică măsură	într-o oarecare măsură	mare măsură	foarte mare măsură
1. În ce măsură să credeți că această vizită de studiu poate îmbunăți implicarea copiilor și a tinerilor care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție și/sau a tinerilor care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copiilor în activitățile din comunitate?					
2. În ce măsură credeți că informațiile primite în cadrul acestei vizite de studiu pot fi importante pentru alte organizații/instituții din sistemul de protecție a copilului?					
3. În ce măsură considerați că puteți implementa în cadrul proiectului Prima cameră practicile identificate?					

Concluzia vizitelor de studiu

Vă rugăm să menționați care au fost pentru dvs. principalele puncte de învățare:

- A –
- B –
- C –

Realizați o scurtă analiză în ceea ce privește practica/practicile identificate:

Puncte forte	Puncte slabe

În cele din urmă, vă rugăm să prezentați, dacă există acțiuni viitoare în care credeți că ar trebui să se angajeze organizația vizitată, luând în considerare concluziile acestei vizite.

- A –
- B –
- C –

Anexa 2. Template colectare de bune practici prin analiza datelor

Titlul practicii	
Tipul de practică	metode de lucru cu tinerii / studiu de caz / ghid / studiu / program
Principala problemă / nevoie abordată de această practică	Nevoia abordată de practica prezentată face referiri la: lipsa unui loc de muncă lipsa unei locuințe calificări mai slabe și un accent mai redus pe continuarea educației sau formării mame minore fără niciun sprijin altele.
Obiectivele practicii	Prezentarea a cel puțin 3 obiective
Contextul organizării	Poate fi: program dezvoltat la nivel național proiect implementat la nivel local de un ONG/instituție publică/companie privată studiu realizat de o instituție de învățământ, un centru de cercetare sau o organizație de profil altele.
Actori implicați	copii și tineri care urmează să părăsească sistemul instituționalizat de protecție a copiilor și/sau a tinerilor care au părăsit sistemul asistenți sociali familia profesorii organizații non-profit autoritățile locale
Durata implementării practicii	Practicile selectate nu pot fi mai vechi de 2015
Activități implementate	Descriere succintă a activităților implementate, cu referire la: etape, conținutul abordat, metodologii utilizate, modul de implicare activă în activitatea copiilor/tinerilor și a altor actori participanți.
Resurse utilizate pentru implementarea practicii	Menționarea resurselor implicate: umane, financiare, materiale
Rezultatele practicii	Descrierea punctuală a rezultatelor
Impactul practicii	Se va puncta relevanța practicii pentru proiectul “Viitorul la cheie – prima cameră”

Bibliografie

- „Postinstitutional syndrome”, Gunnar, 2000; 2. Carlson si Earls. 1997; 3. Dobrova-Krol et al 2008
- Cercetare realizată în 2020 în România de către Asociația Sociometrics la cererea SOS Satele Copiilor România, cu sprijinul Autorității Naționale pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții (ANDPDCA)
- Convenția Drepturilor Copilului
- Cosmin CÂMPEAN (coord.), Paula CONSTANTIN, Elena MIHALACHE, Resurse și nevoi de suport în integrarea socială a copiilor și tinerilor protejați în servicii rezidențiale de protecție a copilului. RAPORT DE CERCETARE. Octombrie 2010
- Educație pentru integrare socială, CRIPS, accesat online
- Eliza Avram, Studiu: Tinerii care ies din centrele de plasament ajung, cel mai adesea, în stradă, articol actualizat în octombrie 2014, accesat la data de 11 iunie 2021
- Eurochild, Foster care system in Portugal: challenges and improvements, 2021
- Ghid metodologic pentru servicii de dezvoltare a deprinderilor de viață independentă, Autori: Prof. Dr. Sociolog Sorin Mitulescu, Psih. Dan Pârvu, As. social Daniel Chirilă, Psih. Ovidiu Ionescu, consultant World Learning
- Identifying and Sharing Good Practices, Olivier Serrat, accesat online
- Nelu Dorobanțu, Procent dramatic de tineri care au părăsit sistemul de protecție specială din România și care în prezent nu muncesc, articol publicat în iulie 2020, accesat la data de 12 iunie 2021
- Nigel Cantwell, Chrissie Gale, Kenny McGhee, Kate Skinner, Pregătirea pentru ieșirea din îngrijire. Ghid de practică, 2018, articol accesat la data de 11 iunie 2021
- Strategia UE privind drepturile copilului pentru 2021-2024
- UNICEF, Dezinstituționalizarea. Pentru fiecare copil, o familie iubitoare

Legislație

- Legea nr. 272 din 21 iunie 2004 *** Republicată privind protecția și promovarea drepturilor copilului
- Legea nr. 191/2022 pentru modificarea și completarea Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului. Art. 55 alineatul (4)

- Legea nr. 191/2022 pentru modificarea și completarea Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului. Art. 123
- Legea nr. 350 din 21 iulie 2006
- Legea nr. 292/2011 - Legea asistenței sociale
- Legea nr. 78/2014
- Hotărârea nr. 1002/2019 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții, consultat online.
- Hotărârea nr. 502/2017 privind organizarea și funcționarea comisiei pentru protecția copilului, consultat online
- Ordinul nr. 25/2019 din 3 ianuarie 2019 ce prevede aprobarea standardelor minime de calitate pentru serviciile sociale de tip rezidențial, respectiv servicii sociale cu cazare, destinate copiilor din sistemul de protecție specială
- Ordinul nr. 26/2019 privind aprobarea Standardelor minime de calitate pentru serviciile sociale de tip familial destinate copiilor din sistemul de protecție specială
- Ordinul nr. 29/2019 pentru aprobarea Standardelor minime de calitate pentru acreditarea serviciilor sociale destinate persoanelor vârstnice, persoanelor fără adăpost, tinerilor care au părăsit sistemul de protecție a copilului și altor categorii de persoane adulte aflate în dificultate

Articole online

- Înființarea Serviciului Public de Asistență Socială la Nivelul Comunelor, Orașelor și Județelor (SPAS)
- KFC Susține Integrarea în Societate a Tinerilor Orfani și Abandonați din România, articol publicat în octombrie 2017
- KRUK susține 25 de tineri instituționalizați din județul Vaslui, articol publicat în martie 2019
- Fundația Vodafone România, Proiectul „Aproape Adult” îi pregătește pe tinerii instituționalizați pentru viața pe cont propriu, articol publicat în decembrie 2020
- Jocuri video și jocuri educative, accesat online
- Locuințe pentru tineri, destinate închirierii – ANL
- Vișinel Bălan, Avem un Consiliu al Tinerilor Instituționalizați, articol publicat în iunie 2016
- Pregătire pentru tinerii care ies din centrele de plasament, articol publicat în aprilie 2015

- Roxana Achim, Program de formare pentru tinerii instituționalizați, articol publicat în martie 2016
- Tineri instituționalizați din întreaga țară se reunesc la Baia Mare, Capitala Tineretului din România, articol publicat în octombrie 2018
- Sorina Moldovan, Tinerii Instituționalizați, Ambasadori ai României în Taberele Internaționale, articol publicat în iunie 2018
- Adrian Panduru, Tinerii din Timiș care ajung la vârsta maturității și părăsesc centrele de plasament au fost sprijiniți de mentori, în cadrul proiectului "Now What?" articol publicat în iunie 2020
- Valentina Postelnicu, Tinerii care ies din centrele de plasament ar putea primi o indemnizație timp de 3 luni din partea statului, articol publicat în iunie 2018
- Florin Antonescu, Un sfert dintre tinerii instituționalizați abia termină opt clase, articol publicat în iulie 2020

Ilustrațiile din acest document au fost preluate de pe Freepik.com